

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Μία ανάλυση της επενδυτικής και αναπτυξιακής πολιτικής
στον αλιευτικό τομέα της Ελλάδας

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Γεώργιος Φλέρης

Αθήνα, 2024

Τριμελής Επιτροπή

Ασημίνα Χριστοφόρου, Επίκουρος Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Ιωάννα Κεραμίδου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Γεώργιος Μπαμπίνας, Επίκουρος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Γεώργιος Φλέρης, 2024

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	3
Πίνακες	4
Περίληψη	5
Κεφάλαιο πρώτο	9
Εισαγωγή	9
Κεφάλαιο δεύτερο.....	16
Αλιευτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	16
2.1. Πλαίσιο της Αλιευτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	16
2.2. Εργαλεία και Μέσα της Αλιευτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης ...	21
Κεφάλαιο τρίτο	32
Η Ελληνική αλιεία	32
3.1 Οι δυνατότητες και αδυναμίες της Ελληνικής αλιείας	32
3.2. Εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας (ΕΠΑλΘ) 2014-2020.....	40
Κεφάλαιο τέταρτο.....	59
Η Αλιευτική Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδας μετά το 2020	59
4.1. Η διαμόρφωση του ΕΤΘΑ μετά το 2020	59
4.2. Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ) 61	
4.3. Σύγκριση ΕΤΘΑ και ΕΤΘΑΥ	63
Κεφάλαιο πέμπτο	65
Συζήτηση	65
Κεφάλαιο έκτο.....	70
Συμπεράσματα	70
Βιβλιογραφία	73

Πίνακες

Πίνακας 1. Χρηματοδότηση ΕΤΘΑ ανά κ-μ έως το έτος 2022.....	24
Πίνακας 2. Παραγωγές των επαγγελματικών αλιευτικών σκαφών ανά κύριο τύπο εργαλείου	33
Πίνακας 3. Μέτρα της ΠΕ1 ανά ΕΣ.....	44

Περίληψη

Η εργασία αυτή στοχεύει να προσφέρει μια ολοκληρωμένη ανάλυση της επενδυτικής και αναπτυξιακής πολιτικής στον αλιευτικό τομέα της Ελλάδας, εστιάζοντας στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας 2014-2020, και να προτείνει βελτιώσεις και στρατηγικές για την περίοδο μετά το 2020. Μέσω της ανάλυσης των δράσεων και των αποτελεσμάτων, της αξιολόγησης των προκλήσεων και των ευκαιριών, και της διατύπωσης εμπεριστατωμένων προτάσεων, η εργασία φιλοδοξεί να συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού αλιευτικού τομέα.

Η αλιεία είναι ένας σημαντικός τομέας για την ελληνική τοπική οικονομία, με βαθιές ρίζες στην παραδοσιακή κουλτούρα και την οικονομική δραστηριότητα των παραθαλάσσιων κοινοτήτων. Η διαχείριση και ανάπτυξη της αλιευτικής δραστηριότητας είναι κεντρικός άξονας της Ευρωπαϊκής και εθνικής πολιτικής, με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) να αποτελεί την κύρια εργαλειοθήκη για την υλοποίηση αυτών των πολιτικών.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας (ΕΠΑλΘ) 2014-2020, ως επιχειρησιακό πρόγραμμα του ΕΤΘΑ στην Ελλάδα, περιλαμβάνει στρατηγικές για την αειφόρο ανάπτυξη της αλιευτικής δραστηριότητας. Η υλοποίηση των δράσεων του ΕΠΑλΘ 2014-2020 είναι καθοριστική για τη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητα του κλάδου. Η Προτεραιότητα Ένωσης (ΠΕ) 1 αφορά την προώθηση περιβαλλοντικά βιώσιμης, αποδοτικής, καινοτόμου και βασισμένης στη γνώση αλιείας. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της βελτίωσης της αποδοτικότητας με καινοτόμες τεχνολογίες, υποστήριξης της επιστημονικής έρευνας και προστασίας των θαλάσσιων πόρων.

Η εφαρμογή του ΕΠΑλΘ 2014-2020 στην Ελλάδα είχε σημαντικό θετικό αντίκτυπο. Οι δράσεις που υλοποιήθηκαν συνέβαλαν στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της αλιείας μέσω αειφόρων πρακτικών, όπως η χρήση επιλεκτικών αλιευτικών εργαλείων και η προστασία του θαλάσσιου οικοσυστήματος. Επιπλέον, η χρηματοδότηση του εκσυγχρονισμού του αλιευτικού στόλου και η αναβάθμιση των υποδομών εκφόρτωσης βελτίωσαν τις συνθήκες εργασίας και αύξησαν την αποδοτικότητα.

Η προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας, μέσω της χρηματοδότησης ερευνητικών έργων και πιλοτικών προγραμμάτων, συνέβαλε στην αντιμετώπιση σύγχρονων

προκλήσεων και στην προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Η οικονομική βιωσιμότητα των αλιευτικών κοινοτήτων ενισχύθηκε μέσω της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων και της δημιουργίας προστιθέμενης αξίας στα αλιευτικά προϊόντα.

Ωστόσο, παραμένουν προκλήσεις που απαιτούν συνεχή προσπάθεια και προσαρμογή των στρατηγικών πολιτικής. Η ανάγκη για περαιτέρω εκσυγχρονισμό του στόλου, η αντιμετώπιση της παράνομης αλιείας, η απλοποίηση των διαδικασιών υποβολής αιτήσεων χρηματοδότησης των δυνητικά δικαιούχων, η ενίσχυση της εκπαίδευσης των αλιέων και η προώθηση της συμμετοχικής διαχείρισης είναι σημαντικά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν για τη διασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος για τον αλιευτικό τομέα.

Προτείνονται μέτρα βελτίωσης όπως η απλοποίηση και ψηφιοποίηση των διαδικασιών χρηματοδότησης, η ενίσχυση της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των αλιέων με έμφαση στις βιώσιμες πρακτικές και νέες τεχνολογίες, και η προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας. Επίσης, είναι σημαντική η ενίσχυση της συμμετοχής των αλιέων στη διαχείριση της αλιείας και η ανάλυση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Η συνέχιση και ενίσχυση των δράσεων του ΕΠΑλΘ είναι απαραίτητη για την αειφόρο ανάπτυξη της αλιείας στην Ελλάδα. Αυτές οι πρωτοβουλίες είναι καθοριστικές για τη διατήρηση της περιβαλλοντικής, οικονομικής και κοινωνικής βιωσιμότητας των αλιευτικών κοινοτήτων και επιχειρήσεων.

Λέξεις κλειδιά: *αλιεία, Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΛΠ), Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας (ΕΠΑλΘ) 2014-2020*

Abstract

The aim of the present study is to provide a comprehensive analysis of the investment and development policy in the fisheries sector of Greece by focusing on the Operational Program for Fisheries and Maritime (OPFM) 2014-2020, and to propose improvements and strategies for the period after 2020. Through the analysis of the actions and their results, the assessment of challenges and opportunities, and the recommendation of evidence-based policies, the work aspires to contribute to the sustainable development and strengthening of the competitiveness of the Greek fisheries sector.

Fisheries are a vital sector for the Greek local economy, deeply rooted in the traditional culture and economic activities of coastal communities. The management and development of fishing activities are central to both European and national policies, with the European Maritime and Fisheries Fund (EMFF) serving as the primary tool for implementing these policies.

The Operational Program for Fisheries and Maritime (OPFM) 2014-2020, part of the EMFF in Greece, outlines strategies for the sustainable development of fishing activities. Implementing the OPFM is crucial for the sustainability and competitiveness of the sector. Union Priority (UP) 1 focuses on promoting environmentally sustainable, efficient, innovative, and knowledge-based fisheries. This is achieved through improved efficiency via innovative technologies, scientific research, and marine resource protection.

The implementation of the OPFM in Greece has had a significant positive impact. Actions undertaken have minimized the environmental impact of fishing through sustainable practices, such as using selective fishing gear and protecting the marine ecosystem. Furthermore, modernization of the fishing fleet and upgrading landing infrastructure have improved working conditions and increased efficiency.

Promoting innovation and research, funded through research projects and pilot programs, has helped address modern challenges and adapt to changing conditions. The economic viability of fishing communities has been enhanced through diversifying economic activities and adding value to fishery products.

Despite these successes, challenges persist. Further fleet modernization, combating illegal fishing, simplifying funding application procedures, enhancing fisher education, and promoting participatory management are key issues that require attention.

Addressing these issues is crucial for ensuring a sustainable future for the fishing sector. Proposed improvements include simplifying and digitizing financing processes, strengthening fisher education and training in sustainable practices and new technologies, and promoting innovation and research. Enhanced fisher participation in management and addressing climate change impacts are also crucial.

The OPFM's continued implementation and enhancement are essential for the sustainable development of the Greek fishing industry. These initiatives are vital for maintaining the environmental, economic, and social well-being of fishing communities and businesses.

Keywords: fisheries, European Maritime and Fisheries Fund (EMFF), Common Fisheries Policy (CFP), Operational Program for Fisheries and Maritime 2014-2020

Κεφάλαιο πρώτο

Εισαγωγή

Η αλιεία αποτελεί έναν από τους βασικούς τομείς της θαλάσσιας οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), επηρεάζοντας σημαντικά την οικονομία, την απασχόληση και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Ιδιαίτερα για την Ελλάδα, η αλιεία έχει μακρά ιστορία και παίζει σημαντικό ρόλο τόσο στην εθνική οικονομία όσο και στην πολιτιστική κληρονομιά. Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας, με την εκτεταμένη ακτογραμμή και τα πολυάριθμα νησιά, παρέχει ιδανικές συνθήκες για την ανάπτυξη του αλιευτικού τομέα, καθιστώντας τη χώρα έναν από τους σημαντικούς παραγωγούς αλιευμάτων στη Μεσόγειο (OECD, 2021).

Η αλιεία στην Ελλάδα συμβάλλει σημαντικά στην τοπική οικονομία των παράκτιων και νησιωτικών περιοχών, προσφέροντας θέσεις εργασίας και ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή. Επιπλέον, τα ελληνικά αλιευτικά προϊόντα είναι γνωστά για την ποιότητά τους, προσφέρουν προστιθέμενη αξία στις τοπικές κοινότητες και ενισχύουν τις εξαγωγές της χώρας. Ωστόσο, ο τομέας αντιμετωπίζει και σημαντικές προκλήσεις, όπως η υπεραλίευση, η παράνομη αλιεία και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, που απαιτούν μια ολοκληρωμένη και βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων (Tzanatos et al., 2020; OECD, 2021).

Η αλιεία στην Ελλάδα εντάσσεται στο πλαίσιο της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συγκεκριμένα στην Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΛΠ), η οποία αποτελεί τον κεντρικό πυλώνα της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αλιεία. Θεσπίστηκε για πρώτη φορά το 1983 και υπέστη την πιο πρόσφατη μεταρρύθμισή της το 2013. Η ΚΑΛΠ στοχεύει στην εξασφάλιση της βιώσιμης εκμετάλλευσης των αλιευτικών αποθεμάτων, την πρόληψη της υπεραλίευσης και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας των θαλασσών μέσω της θέσπισης αλιευτικών ποσοτώσεων, της προώθησης βιώσιμων αλιευτικών πρακτικών και της μείωσης των απορρίψεων και των παρεμπόπτοντων αλιευμάτων (Appleby & Harrison, 2019; European Commission, 2023a).

Η εφαρμογή της ΚΑΛΠ στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα σημαντική λόγω της μεγάλης εξάρτησης πολλών παράκτιων και νησιωτικών κοινοτήτων από την αλιεία. Οι επιμέρους πολιτικές και τα Μέτρα της ΚΑΛΠ συμβάλλουν στην προστασία των αλιευτικών πόρων και στη διασφάλιση της βιωσιμότητας των αλιευτικών

δραστηριοτήτων, κάτι που είναι κρίσιμο για την οικονομική και κοινωνική ευημερία των περιοχών αυτών. Μέσω της ΚΑΛΠ, η Ελλάδα επωφελείται από κοινές πολιτικές και κανονισμούς που προάγουν τη βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος (Appleby & Harrison, 2019; European Commission, 2023a, 2023b).

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) είναι το βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο για την υλοποίηση των δράσεων της ΚΑΛΠ. Το ΕΤΘΑ παρέχει οικονομική υποστήριξη για την εφαρμογή των μέτρων και των στρατηγικών της, χρηματοδοτώντας έργα που στοχεύουν στη βελτίωση της βιωσιμότητας των αλιευτικών δραστηριοτήτων, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τομέα και την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Επιπλέον, προωθεί την καινοτομία και την έρευνα στους θαλάσσιους τομείς, ενισχύοντας την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και τη βελτίωση της αποδοτικότητας (European Commission, 2021, 2023a; European Commission et al., 2021).

Το ΕΤΘΑ για την περίοδο 2021-2027 μεταρρυθμίζεται σε Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΜΦΑΥ) και συνεχίζει να υποστηρίζει την ΚΑΛΠ, την πολιτική της ΕΕ για τις θαλάσσιες υποθέσεις και την ατζέντα της ΕΕ για τη διεθνή διακυβέρνηση των ωκεανών. Στόχος του είναι η στήριξη καινοτόμων έργων που εξασφαλίζουν τη βιώσιμη χρήση και διαχείριση των υδάτινων και θαλάσσιων πόρων, συμβάλλοντας στην ασφάλεια των τροφίμων, την ανάπτυξη της βιώσιμης γαλαζίας οικονομίας και την υγεία των θαλασσών (European Commission, 2021; European Commission et al., 2021; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας (ΕΠΑΛΘ) 2014-2020, με συνολικό προϋπολογισμό 515,7 εκατομμύρια ευρώ, λειτούργησε ως βασικό εργαλείο για την υλοποίηση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ) στην Ελλάδα. Στόχος του προγράμματος ήταν η προώθηση της βιώσιμης αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και η ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής στις παράκτιες περιοχές. Το πρόγραμμα επικεντρώθηκε στη βελτίωση της διαχείρισης των αλιευτικών πόρων, την εκπαίδευση και επιμόρφωση των αλιέων, καθώς και την προώθηση καινοτόμων και βιώσιμων πρακτικών (European Commission, 2023a, 2023b).

Η Προτεραιότητα 1 (ΠΕ1) του ΕΠΑΛΘ επικεντρώθηκε στην προώθηση της περιβαλλοντικά βιώσιμης και αποδοτικής αλιείας, υποστηρίζοντας δράσεις για τη μείωση των ανεπιθύμητων αλιευμάτων, την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και τον εκσυγχρονισμό του αλιευτικού στόλου (European Commission, 2023b; Γενική Διεύθυνση Αλιείας, 2024). Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) παρείχε οικονομική υποστήριξη για την εφαρμογή αυτών των μέτρων, προωθώντας την καινοτομία και την έρευνα στους θαλάσσιους τομείς, συμβάλλοντας έτσι στη βελτίωση της αποδοτικότητας και της βιωσιμότητας των αλιευτικών δραστηριοτήτων (European Commission, 2021; European Commission et al., 2021). Συγκεκριμένα, το ΕΠΑΛΘ χρηματοδότησε έργα που αποσκοπούν στη μείωση της σύλληψης ανεπιθύμητων αλιευμάτων και των απορρίψεων αυτών στο θαλάσσιο περιβάλλον, μέσω της υιοθέτησης επιλεκτικότερων τεχνικών αλιείας. Οι σχετικές παρεμβάσεις περιλαμβάνουν την ανάπτυξη και εφαρμογή νέων τεχνολογιών και εξοπλισμών που επιτρέπουν την αλίευση συγκεκριμένων ειδών με μεγαλύτερη ακρίβεια, μειώνοντας έτσι τις ανεπιθύμητες αλιεύσεις. Επιπλέον, υποστηρίχθηκαν δράσεις για τον εκσυγχρονισμό του αλιευτικού στόλου, με έμφαση στη χρήση πιο αποδοτικών και φιλικών προς το περιβάλλον σκαφών και εξοπλισμών. Η εκπαίδευση και η επιμόρφωση των αλιέων αποτέλεσαν, επίσης, βασικό στοιχείο των δράσεων της ΠΕ1. Μέσω διάφορων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, οι αλιείς ενημερώθηκαν για τις βέλτιστες πρακτικές και τις νέες τεχνολογίες, βελτιώνοντας έτσι την αποδοτικότητα και τη βιωσιμότητα των αλιευτικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, η ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας αποτέλεσε σημαντικό σκέλος του ΕΠΑΛΘ, με την υποστήριξη έργων που επικεντρώθηκαν στη μελέτη των αλιευτικών αποθεμάτων και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, καθώς και στην ανάπτυξη μεθόδων για την αρτιότερη διαχείριση των πόρων.

Μετά το 2020, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ) αποτελεί τη νέα γενιά χρηματοδότησης που συνεχίζει και επεκτείνει τις προσπάθειες του ΕΤΘΑ. Οι προτάσεις για τη νέα αυτή περίοδο περιλαμβάνουν την ενίσχυση της βιώσιμης αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, την προώθηση της γαλαζίας οικονομίας και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των παράκτιων κοινοτήτων.

Μία από τις βασικές προτάσεις για την περίοδο μετά το 2020 είναι η περαιτέρω προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας. Η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και η

υιοθέτηση καινοτόμων πρακτικών είναι κρίσιμη για την επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης. Η υποστήριξη έργων που επικεντρώνονται στην αειφόρο χρήση των θαλάσσιων πόρων, καθώς και στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, θα πρέπει να συνεχιστεί και να ενισχυθεί. Η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και η ενίσχυση της ανταλλαγής γνώσεων και εμπειριών αποτελούν επίσης σημαντικά στοιχεία για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Η ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της αλιείας είναι άλλη μία προτεραιότητα για την περίοδο μετά το 2020. Αυτή περιλαμβάνει την υποστήριξη των παράκτιων κοινοτήτων και την εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας για τους αλιείς. Μέτρα όπως η βελτίωση της κοινωνικής προστασίας, η ενίσχυση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των αλιέων, και η προώθηση της κοινωνικής ένταξης είναι καίριας σημασίας για την ενίσχυση της κοινωνικής βιωσιμότητας του τομέα.

Επιπλέον, η προώθηση της γαλάζιας οικονομίας και η ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών ευκαιριών στον θαλάσσιο τομέα αποτελούν σημαντικές προτάσεις για την περίοδο μετά το 2020. Η ενίσχυση της θαλάσσιας βιοτεχνολογίας, η εκμετάλλευση της ωκεάνιας ενέργειας και η προώθηση του θαλάσσιου τουρισμού είναι μερικές από τις πρωτοβουλίες που μπορούν να συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και την οικονομική διαφοροποίηση των παράκτιων περιοχών.

Συνοψίζοντας, η ευρωπαϊκή πολιτική για την αλιεία στοχεύει στη διασφάλιση της βιώσιμης διαχείρισης των αλιευτικών πόρων, την προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας, την ενίσχυση της κοινωνικής βιωσιμότητας και την ανάπτυξη της γαλάζιας οικονομίας. Το ΕΤΘΑ 2014-2020 και το νέο ΕΤΘΑΥ 2021-2027 αποτελούν κρίσιμα εργαλεία για την επίτευξη αυτών των στόχων, προσφέροντας την αναγκαία χρηματοδοτική υποστήριξη και στρατηγικές κατευθύνσεις για την προώθηση μιας βιώσιμης και ανταγωνιστικής αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η παρούσα εργασία έχει ως κύριο στόχο την ανάλυση της επενδυτικής και αναπτυξιακής πολιτικής στον αλιευτικό τομέα της Ελλάδας, με έμφαση στην αξιολόγηση του Εθνικού Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας (ΕΠΑλΘ) 2014-2020.

Συγκεκριμένα, στους στόχους της εργασίας περιλαμβάνονται:

1. Περιγραφή του πλαισίου της ευρωπαϊκής πολιτικής για την αλιεία: Παρουσίαση και ανάλυση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ) και των

άλλων σχετικών ευρωπαϊκών πολιτικών, με έμφαση στην εφαρμογή τους στην Ελλάδα και τη σημασία τους για τη βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων.

2. Παρουσίαση των δράσεων του ΕΠΑλΘ για την αλιεία: Καταγραφή και ανάλυση των βασικών δράσεων και μέτρων που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του ΕΠΑλΘ, εστιάζοντας στην προώθηση της βιωσιμότητας, της αποδοτικότητας και της ανταγωνιστικότητας του αλιευτικού τομέα στην Ελλάδα.
3. Εκτίμηση των αποτελεσμάτων και της συμβολής του ΕΠΑλΘ: Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων που λήφθηκαν μέσω του ΕΠΑλΘ, καθώς και των επιπτώσεών τους στην οικονομία, στο περιβάλλον και στην κοινωνία, με έμφαση στις παράκτιες και νησιωτικές κοινότητες.
4. Προτάσεις για την περίοδο μετά το 2020: Ανάπτυξη προτάσεων για τη βελτίωση της επενδυτικής και αναπτυξιακής πολιτικής στον αλιευτικό τομέα, λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες της νέας Προγραμματικής Περιόδου του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ).

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, η εργασία θα απαντήσει στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποιο είναι το πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής για την αλιεία και ποια η σημασία του για την Ελλάδα;
 - ο Ποιες είναι οι βασικές αρχές και οι στόχοι της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ);
 - ο Πώς εφαρμόζεται η ΚΑΛΠ στην Ελλάδα και ποιες είναι οι επιπτώσεις της στη βιώσιμη διαχείριση των αλιευτικών πόρων;
2. Ποιες ήταν οι κύριες δράσεις και τα Μέτρα που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του ΕΠΑλΘ 2014-2020 για την αλιεία στην Ελλάδα;
 - ο Ποιες ήταν οι κύριες προτεραιότητες και οι στόχοι του προγράμματος;
 - ο Ποια ήταν τα επιμέρους έργα και οι δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν;
3. Ποια ήταν τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις των δράσεων του ΕΠΑλΘ στην ελληνική αλιεία;
 - ο Πώς επηρέασαν οι δράσεις του ΕΠΑλΘ την οικονομία, το περιβάλλον και την κοινωνία;

- Ποιες ήταν οι βελτιώσεις στην αποδοτικότητα και τη βιωσιμότητα των αλιευτικών δραστηριοτήτων;
 - Ποιες ήταν οι προκλήσεις που αντιμετώπιζε η Ελληνική αλιεία;
4. Ποιες προτάσεις μπορούν να γίνουν για τη βελτίωση της επενδυτικής και αναπτυξιακής πολιτικής στον αλιευτικό τομέα για την περίοδο μετά το 2020;
- Ποια Μέτρα και στρατηγικές μπορούν να ενισχύσουν τη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητα του τομέα;
 - Πώς μπορούν να ενισχυθούν η καινοτομία και η έρευνα στον αλιευτικό τομέα;

Τα ανωτέρω ερευνητικά ερωτήματα στοχεύουν στην κατανόηση των πολιτικών και των πρακτικών που προάγουν τη βιώσιμη διαχείριση των αλιευτικών και θαλάσσιων πόρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εξετάζοντας τις στρατηγικές, τις προκλήσεις και τις προοπτικές βελτίωσης, με ιδιαίτερη έμφαση στην ελληνική αλιεία και τις δυνατότητες ανάπτυξής της.

Η εργασία αυτή συμβάλλει στην ενίσχυση της βιβλιογραφίας για την αλιεία και την άσκηση αλιευτικών πολιτικών με τους εξής τρόπους:

1. Παροχή Εμπειρικών Δεδομένων: Παρουσιάζει εμπειρικά δεδομένα και αποτελέσματα από την εφαρμογή του ΕΠΑΛΘ στην Ελλάδα.
2. Αξιολόγηση Πολιτικών: Αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των δράσεων πολιτικής και παρέχει προτάσεις για βελτιώσεις.
3. Καθοδήγηση για Μελλοντικές Πολιτικές: Προσφέρει συστάσεις για την ανάπτυξη μελλοντικών πολιτικών που θα ενισχύσουν τη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητα του αλιευτικού τομέα στην Ελλάδα και την ΕΕ.
4. Ενίσχυση της Γνώσης: Ενισχύει τη γνώση και την κατανόηση των προκλήσεων και των ευκαιριών που αντιμετωπίζει ο αλιευτικός τομέας, συμβάλλοντας στη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων πολιτικής.

Συνοψίζοντας, η εργασία αυτή στοχεύει να προσφέρει μια ολοκληρωμένη ανάλυση της επενδυτικής και αναπτυξιακής πολιτικής στον αλιευτικό τομέα της Ελλάδας, εστιάζοντας στο ΕΠΑΛΘ 2014-2020, και να προτείνει βελτιώσεις και στρατηγικές για την περίοδο μετά το 2020. Μέσω της ανάλυσης των δράσεων και των αποτελεσμάτων, της αξιολόγησης των προκλήσεων και των ευκαιριών, και της διατύπωσης

εμπεριστατωμένων προτάσεων, η εργασία φιλοδοξεί να συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού αλιευτικού τομέα.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν εξετάζονται, διαδοχικά, κύριες πτυχές της επενδυτικής και αναπτυξιακής πολιτικής στον αλιευτικό τομέα της Ελλάδας. Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην αλιευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσιάζοντας τις κύριες διαστάσεις και εστιάσεις της. Επιπρόσθετα, στο ίδιο κεφάλαιο, παρουσιάζονται οι στόχοι και οι δράσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), αξιολογούνται οι επιδόσεις του και αναλύεται η εφαρμογή του στη Μεσόγειο. Στο τρίτο κεφάλαιο καταγράφονται τα κύρια χαρακτηριστικά της ελληνικής αλιείας και του Εθνικού Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας (ΕΠΑΛΘ) 2014-2020, κύριου χρηματοδότη για την υλοποίηση της εθνικής τομεακής αναπτυξιακής στρατηγικής. Στο τέταρτο κεφάλαιο, αναπτύσσεται η επενδυτική και αναπτυξιακή ευρωπαϊκή πολιτική στον αλιευτικό τομέα για την περίοδο μετά το 2020. Στη Συζήτηση αναλύονται τα ευρήματα της εργασίας, ενώ στα Συμπεράσματα προτείνονται βελτιώσεις στις πολιτικές για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού αλιευτικού τομέα.

Κεφάλαιο δεύτερο

Αλιευτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2.1. Πλαίσιο της Αλιευτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2.1.1. Η Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΛΠ) και η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ)

Η Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΛΠ) και η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διαχείριση των θαλάσσιων και αλιευτικών πόρων, ενισχύοντας τη βιωσιμότητα και ανθεκτικότητα των θαλασσών της Ευρώπης.

Η ΚΑΛΠ, καθορισμένη από τον Κανονισμό (ΕΕ) 1380/2013 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013), επικεντρώνεται στη διατήρηση των αλιευτικών αποθεμάτων μέσω της θέσπισης αλιευτικών ποσοστώσεων και της εφαρμογής επιστημονικών συμβουλών για τη διαχείριση των αποθεμάτων με βάση την αρχή της μέγιστης βιώσιμης απόδοσης (MSY). Στόχος της είναι η εξασφάλιση της μακροχρόνιας περιβαλλοντικής, οικονομικής και κοινωνικής βιωσιμότητας της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών (European Commission, 2023a).

Η ΟΘΠ, από την άλλη πλευρά, προωθεί μια ολιστική προσέγγιση για τη διαχείριση των θαλάσσιων χώρων και της θαλάσσιας οικονομίας. Ενθαρρύνει τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη χρήση των θαλάσσιων πόρων, υποστηρίζοντας τη συνεργασία μεταξύ των διάφορων θαλασσιών τομέων και την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών, οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Η αναγκαιότητα για ισορροπημένη ανάπτυξη και προστασία των θαλασσών είναι εμφανής, καθώς η βιωσιμότητα των αλιευτικών δραστηριοτήτων και η υγεία του θαλάσσιου οικοσυστήματος είναι αλληλένδετες. Στο πλαίσιο αυτό, η συνεργασία μεταξύ της ΚΑΛΠ και της ΟΘΠ αποτελεί θεμελιώδη συνιστώσα για την εξασφάλιση

μιας οικονομικά αποδοτικής, κοινωνικά δίκαιης και οικολογικά βιώσιμης θαλάσσιας δραστηριότητας (European Commission, 2023b; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Η συνδυασμένη εφαρμογή των δύο πολιτικών εξασφαλίζει ότι οι πολιτικές αλιείας δεν απομονώνονται από τις ευρύτερες περιβαλλοντικές και κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις, προάγοντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που ενισχύει τη συνολική θαλάσσια διαχείριση (European Commission, 2022).

Η ΚΑΛΠ επικεντρώνεται στη ρύθμιση της αλιευτικής δραστηριότητας και στη διατήρηση των αλιευτικών αποθεμάτων σε βιώσιμα επίπεδα, ενώ η ΟΘΠ προωθεί μια ολιστική προσέγγιση για τη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία και τη συνοχή μεταξύ των διάφορων θαλασσίων τομέων (European Commission, 2023a). Η συνδυασμένη εφαρμογή των δύο πολιτικών διασφαλίζει ότι οι πολιτικές αλιείας δεν απομονώνονται από τις ευρύτερες περιβαλλοντικές και κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις, προάγοντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που ενισχύει τη συνολική θαλάσσια διαχείριση (European Commission, 2022; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

2.1.2. Η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (ΟΘΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί μια στρατηγική προσπάθεια για την ανάπτυξη μιας πιο συνεκτικής, συντονισμένης και βιώσιμης προσέγγισης στις διάφορες θαλάσσιες και παράκτιες δραστηριότητες. Η πολιτική αυτή αναγνωρίζει την τεράστια σημασία των θαλασσών και των ωκεανών για την ευρωπαϊκή οικονομία, το περιβάλλον και την κοινωνία και επιδιώκει να ενισχύσει την ανάπτυξη της γαλάζιας οικονομίας, προστατεύοντας παράλληλα το θαλάσσιο περιβάλλον και προωθώντας την κοινωνική ευημερία (European Commission, 2023a; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Οι κύριες εστιάσεις της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (ΟΘΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνουν τις εξής περιοχές (European Commission, 2023a):

1. Βιώσιμη Ανάπτυξη: Προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των θαλάσσιων και παράκτιων περιοχών μέσω της υποστήριξης βιώσιμων θαλάσσιων δραστηριοτήτων και της προστασίας των θαλάσσιων πόρων.
2. Καινοτομία και Έρευνα: Ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας στους θαλάσσιους τομείς για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ.
3. Περιβαλλοντική Προστασία: Διασφάλιση της προστασίας και της διατήρησης του θαλάσσιου περιβάλλοντος, μέσω της εφαρμογής πολιτικών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης και της διαχείρισης των θαλάσσιων πόρων.
4. Διεθνής Συνεργασία: Ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας για την προώθηση της βιώσιμης διαχείρισης των ωκεανών και την αντιμετώπιση παγκόσμιων θαλάσσιων προκλήσεων.
5. Θαλάσσια Ασφάλεια και Εποπτεία: Βελτίωση της θαλάσσιας ασφάλειας και της εποπτείας για την προστασία των θαλάσσιων συνόρων της ΕΕ και την αντιμετώπιση της παράνομης δραστηριότητας.
6. Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και Ενσωμάτωση Δεδομένων: Προώθηση του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού και της ενσωμάτωσης δεδομένων για την αποτελεσματική διαχείριση των θαλάσσιων πόρων και των δραστηριοτήτων.
7. Κλιματική Αλλαγή: Αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στις θάλασσες και την προσαρμογή των θαλάσσιων και παράκτιων δραστηριοτήτων στις κλιματικές αλλαγές.

Η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική της ΕΕ αποτελεί έναν ολοκληρωμένο πλαίσιο που στοχεύει στην ενίσχυση της ανάπτυξης, της ασφάλειας, και της βιωσιμότητας των θαλάσσιων και παράκτιων περιοχών, προωθώντας ταυτόχρονα την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική ευημερία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

2.1.3. Η Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΛΠ)

Η Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΛΠ) αποτελεί το βασικό κοινοτικό πλαίσιο που θεσπίστηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και διέπει τη διαχείριση και τη διατήρηση των αλιευτικών πόρων στα ύδατα της ΕΕ. Με την ολοκληρωμένη της υπόσταση από το 1983, η ΚΑΛΠ έχει διαδραματίσει καίριο ρόλο στη διασφάλιση βιώσιμων αλιευτικών πρακτικών, στην προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και στη στήριξη των μέσων βιοπορισμού των αλιευτικών κοινοτήτων (European Commission, 2023a; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013)).

Η ΚΑΛΠ καθορίζει τους κανόνες για τις αλιευτικές ποσοστώσεις, την αλιευτική προσπάθεια και την πρόσβαση στα αλιευτικά πεδία, ενώ πρωταρχικός της στόχος είναι η πρόληψη της υπεραλίευσης και η διατήρηση των ιχθυοποθεμάτων σε βιώσιμα επίπεδα (European Commission, 2023a).

Το πλαίσιο πολιτικής της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ) είναι πολύπλευρο και προσεγγίζει ισόρροπα το οικοσύστημα, τη διαχείριση της αλιείας, την οικονομική και την κοινωνική διάσταση του τομέα (European Commission, 2023a). Κάθε πτυχή παίζει κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση της ΚΑΛΠ για την επίτευξη βιώσιμης αλιείας (Symes & Hoefnagel, 2010).

Η ΚΑΛΠ, αναμορφωμένη το 2013, στοχεύει στη μακροπρόθεσμη περιβαλλοντική βιωσιμότητα των αλιευτικών δραστηριοτήτων, αναγνωρίζοντας τη σημασία της διαχείρισης του θαλάσσιου οικοσυστήματος στο σύνολό του. Αυτή η προσέγγιση απαιτεί ολοκληρωμένα δεδομένα για τα οικοσυστήματα και συνεργασία μεταξύ ενδιαφερομένων (European Parliament, 2024).

Η κοινωνική διάσταση της ΚΑΛΠ επικεντρώνεται στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των αλιέων και των παράκτιων κοινοτήτων, διασφαλίζοντας ασφάλεια, αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας και ίσες ευκαιρίες. Προτεραιότητες είναι η κοινωνική ασφάλιση, η κατάρτιση και η ανανέωση του εργατικού δυναμικού. Η ΚΑΛΠ στοχεύει επίσης στην προσέλκυση νεότερων γενεών και στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας (Symes & Hoefnagel, 2010; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Η οικονομική διάσταση της ΚΑΛΠ στοχεύει στη βιωσιμότητα και ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ. Περιλαμβάνει την προώθηση αποτελεσματικών αλιευτικών πρακτικών, την καινοτομία και τον εκσυγχρονισμό του

κλάδου. Δίνει έμφαση στον προσανατολισμό προς την αγορά και στην προστιθέμενη αξία, βελτιώνοντας την ποιότητα και την κατανάλωση θαλασσινών της ΕΕ (European Commission, 2022; Symes & Hoefnagel, 2010).

Η οικονομική διάσταση συνδέεται με τη βιώσιμη γαλάζια οικονομία, που περιλαμβάνει δραστηριότητες σχετικές με ωκεανούς και ακτές. Η ΚΑΛΠ προωθεί περιβαλλοντικά φιλικές και οικονομικά βιώσιμες πρακτικές, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της βιώσιμης γαλάζιας οικονομίας (European Parliament, 2024). Σημαντική είναι η υποστήριξη τομέων όπως η θαλάσσια βιοτεχνολογία και ο θαλάσσιος τουρισμός (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013).

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) παρέχει οικονομική στήριξη για έργα βιώσιμης αλιείας και ενίσχυσης των παράκτιων κοινοτήτων, διευκολύνοντας την καινοτομία και τις διαρθρωτικές προσαρμογές (European Commission, 2023a). Η ΚΑΛΠ στοχεύει στην εξισορρόπηση οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών διαστάσεων, υποστηρίζοντας τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και την ευημερία των παράκτιων κοινοτήτων (European Commission, 2023a).

Η οικονομική διάσταση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ) επηρεάζει τη διαμόρφωση των πολιτικών που στοχεύουν στη διασφάλιση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας των τομέων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι πολιτικές αυτές σχεδιάζονται για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις αλλά και για να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που προσφέρονται.

Οι πολιτικές πρέπει να ενθαρρύνουν τις βιώσιμες αλιευτικές πρακτικές και την ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας, μέσω στοχευμένων επενδύσεων. Αυτό περιλαμβάνει χρηματοδότηση για καινοτομία σε βιώσιμες τεχνολογίες, πρακτικές που μειώνουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και πρωτοβουλίες που ενισχύουν τη διατήρηση των αποθεμάτων. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη στήριξη αυτών των επενδύσεων, ευθυγραμμίζοντας τους οικονομικούς πόρους με τους στόχους βιωσιμότητας.

Υπάρχει ανάγκη για πολιτικές που υποστηρίζουν τον προσανατολισμό προς την αγορά και την προστιθέμενη αξία στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, με την προώθηση προϊόντων υψηλής ποιότητας και συστημάτων πιστοποίησης που βοηθούν τα προϊόντα της ΕΕ να ξεχωρίσουν στις παγκόσμιες αγορές. Οι πολιτικές θα πρέπει επίσης να υποστηρίζουν την ανάπτυξη αλυσίδων εφοδιασμού που να είναι ανθεκτικές,

διαφανείς και ανιχνεύσιμες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Για να διασφαλιστεί η οικονομική βιωσιμότητα του αλιευτικού τομέα, οι πολιτικές πρέπει να αντιμετωπίζουν ζητήματα όπως η πρόσβαση σε πόρους, ο εκσυγχρονισμός του στόλου και η μείωση του λειτουργικού κόστους. Περιλαμβάνονται Μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, την ενθάρρυνση της υιοθέτησης καινοτόμων αλιευτικών εργαλείων και την υποστήριξη της μετάβασης σε μεθόδους αλιείας χαμηλών επιπτώσεων. Η ανταγωνιστικότητα μπορεί επίσης να βελτιωθεί μέσω της κατάρτισης και της ανάπτυξης δεξιοτήτων, διασφαλίζοντας ότι το εργατικό δυναμικό είναι εξειδικευμένο και προσαρμόσιμο στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς και του περιβάλλοντος (Cardinale et al., 2013).

Οι οικονομικές πολιτικές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την κοινωνική διάσταση της αλιείας, διασφαλίζοντας ότι η οικονομική ανάπτυξη συμβάλλει στην ευημερία των αλιευτικών κοινοτήτων. Περιλαμβάνονται πολιτικές που υποστηρίζουν τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την προαγωγή δίκαιων συνθηκών εργασίας, την ενίσχυση της κοινωνικής προστασίας και της ένταξης των γυναικών και των νέων στον τομέα. Η έμφαση που δίνει η ΚΑΛΠ στην κοινωνική διάσταση υπογραμμίζει την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση που εξισορροπεί την οικονομική ανάπτυξη με την κοινωνική ισότητα και ευημερία (Symes & Phillipson, 2009).

Συμπερασματικά, η οικονομική διάσταση της ΚΑΛΠ έχει ευρείες πολιτικές επιπτώσεις που είναι κρίσιμες για την επίτευξη βιώσιμης αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ. Αυτές οι πολιτικές απαιτούν μια συντονισμένη προσέγγιση που ενσωματώνει περιβαλλοντικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς προβληματισμούς, διασφαλίζοντας ότι ο τομέας συμβάλλει στη συνολική βιωσιμότητα και ανθεκτικότητα των παράκτιων περιοχών και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

2.2. Εργαλεία και Μέσα της Αλιευτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2.2.1. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) αποτελεί βασικό εργαλείο για την υλοποίηση της ΚΑΛΠ και στοχεύει στην προώθηση μιας ανταγωνιστικής, βιώσιμης και οικολογικά υπεύθυνης αλιευτικής και υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) Αριθ. 508/2014 (2014). Το ΕΤΘΑ παρέχει χρηματοδοτική υποστήριξη για την εφαρμογή της ΚΑΛΠ,

συμβάλλοντας στην επίτευξη των στόχων της για την προστασία των θαλάσσιων βιολογικών πόρων, την προώθηση της καινοτομίας, την ενίσχυση της αξίας των αλιευτικών προϊόντων και την υποστήριξη των παράκτιων κοινοτήτων.

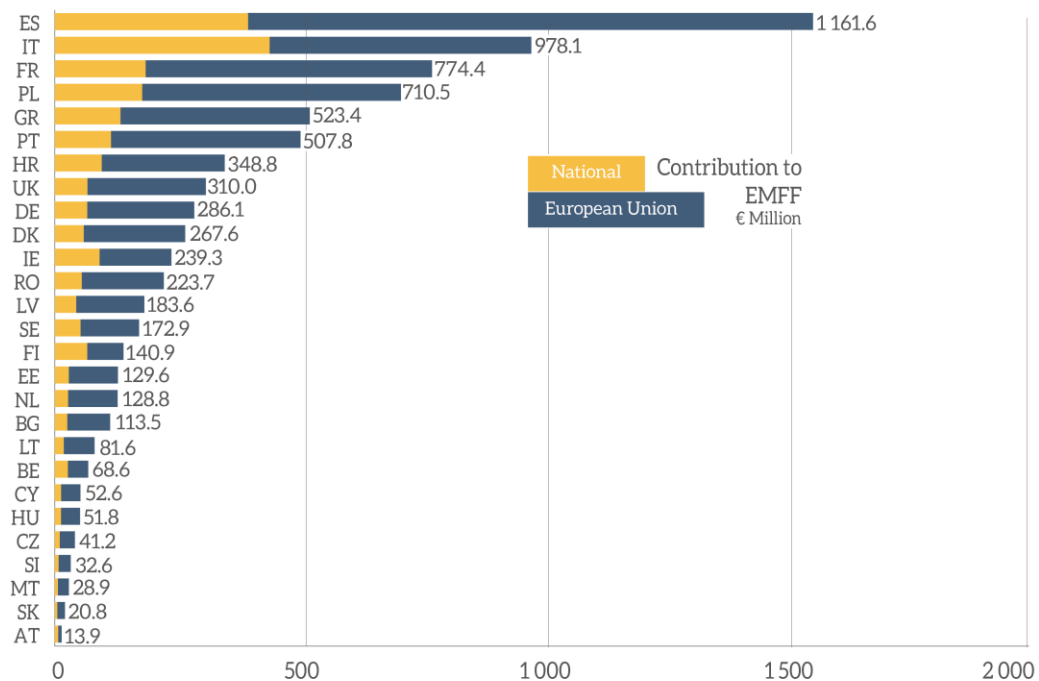
Το ΕΤΘΑ είναι ο βασικός χρηματοδότης των δράσεων υλοποίησης της θαλάσσιας και αλιευτικής πολιτικής της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020. Αποτελεί ένα από τα πέντε Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) που αλληλοσυμπληρώνονται προκειμένου να εισφέρουν στη δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας, και στην προαγωγή της ευημερίας και της ανάπτυξης στην ΕΕ.. Συγκεκριμένα, αποτελεί το κύριο χρηματοδοτικό μέσο, το οποίο βοηθά τους αλιείς να υιοθετήσουν βιώσιμες αλιευτικές πρακτικές, ενώ παροτρύνει παράλληλα τις παράκτιες κοινότητες, να διαφοροποιήσουν τις οικονομίες τους, βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής κατά μήκος των ευρωπαϊκών ακτών.

Το ΕΤΘΑ διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην προώθηση βιώσιμων και ευημερούντων θαλάσσιων βιομηχανιών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σχεδιασμένο σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 508/2014, το ΕΤΘΑ δεν αποτελεί απλώς ένα βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο που υποστηρίζει την Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΛΠ), αλλά επίσης ευθυγραμμίζεται στρατηγικά με τους γενικούς στόχους της Στρατηγικής Ευρώπη 2020 (European Commission, 2010). Αυτός ο συντονισμός διασφαλίζει ότι οι επενδύσεις του Ταμείου συμβάλλουν ενεργά στους στόχους της ΚΑΛΠ για βιώσιμη αλιεία και υγιή θαλάσσια οικοσυστήματα, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει την καινοτομία, την πράσινη ανάπτυξη και την κοινωνική ανθεκτικότητα των παράκτιων κοινοτήτων σε ολόκληρη την ΕΕ.

Κάθε κράτος μέλος (κ-μ) της ΕΕ λαμβάνει ένα μερίδιο του συνολικού προϋπολογισμού του ΕΤΘΑ βάσει του μεγέθους της αλιευτικής του βιομηχανίας. Ο συνολικός προϋπολογισμός του ΕΤΘΑ για την περίοδο 2014-2020 ήταν περίπου €6,4 δισεκατομμύρια. Οι χώρες που έλαβαν τις μεγαλύτερες κατανομές του ΕΤΘΑ είναι η Ισπανία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Πολωνία και η Πορτογαλία (European Commission, 2023c), χώρες με μερικούς από τους μεγαλύτερους αλιευτικούς στόλους και τομείς υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ. Μικρότερα παράκτια και νησιωτικά κράτη μέλη όπως η Κύπρος, η Εσθονία και η Λετονία έλαβαν επίσης σημαντική χρηματοδότηση από το ΕΤΘΑ σε σχέση με το μέγεθος των αλιευτικών τους τομέων.

Το 89% της χρηματοδότησης του ΕΤΘΑ, που δεν διαχειρίζεται άμεσα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (επιμερισμένη διαχείριση), κατανέμεται στα κράτη μέλη μέσω «επιχειρησιακών προγραμμάτων». Κάθε κράτος μέλος προετοιμάζει το δικό του επιχειρησιακό πρόγραμμα ΕΤΘΑ, περιγράφοντας πώς θα χρησιμοποιηθούν τα κονδύλια για την υποστήριξη των τομέων αλιείας, υδατοκαλλιέργειας και θαλάσσιας πολιτικής. Αφότου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκρίνει το επιχειρησιακό πρόγραμμα ενός κράτους μέλους, οι εθνικές αρχές σε εκείνη τη χώρα είναι υπεύθυνες για την επιλογή και χρηματοδότηση συγκεκριμένων έργων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι εθνικές αρχές επιβλέπουν από κοινού την εφαρμογή των επιχειρησιακών προγραμμάτων του ΕΤΘΑ σε κάθε κράτος μέλος. Αναφορικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση του ΕΤΘΑ, οι δυνητικοί δικαιούχοι του ΕΤΘΑ, όπως οι αλιείς, οι παραγωγοί υδατοκαλλιέργειας και οι παράκτιες κοινότητες, πρέπει να υποβάλουν αίτηση για χρηματοδότηση μέσω των εθνικών αρχών που διαχειρίζονται τα επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΤΘΑ στις αντίστοιχες χώρες τους.

Η κατανομή της χρηματοδότησης του ΕΤΘΑ για την ΠΠ 2014-2020 στα κ-μ, καθώς και οι αντιστοιχούσες εθνικές συνεισφορές, παρουσιάζονται αναλυτικά στην Εικόνα 1 (αρχική κατανομή) και στον Πίνακα 1 (βάσει στοιχείων υλοποίησης έως και το 2022).

Εικόνα 1. – Κατανομή ΕΤΘΑ ανά κράτος - μέλος και πρόσθετες εθνικές συνεισφορές (εκατομμύρια ευρώ, ΠΠ 2014-2020). Πηγή: : European Commission, DG Regio, Cohesion Data

Πίνακας 1. Χρηματοδότηση ΕΤΘΑ ανά κ-μ έως το έτος 2022.

MS	Total EMFF allocation (EUR) (AIR, 2022)	Total EMFF committed by Managing Authority (EUR) (Infosys, 31/12/2022)	Commitment rate %	Total eligible EMFF expenditure declared by beneficiaries to the Managing Authority (EUR)	Absorption rate %	Number of operations
AT	6 965 000	7 467 928	107.2	6 540 650	93.9	225
BE	41 746 051	46 801 701	112.1	32 291 358	77.4	373
BG	80 823 727	68 382 629	84.6	46 613 796	57.7	709
CY	39 715 209	38 328 907	96.5	24 858 399	62.6	1 580
CZ	31 108 015	32 519 439	104.5	24 175 516	77.7	1 230
DE	219 596 276	176 483 872	80.4	154 333 304	70.3	3 090
DK	208 355 420	199 430 261	95.7	152 687 987	73.3	2 136
EE	100 970 418	91 351 760	90.5	76 357 615	75.6	1 795
EL	379 745 523	506 964 295	133.5	188 926 497	49.8	9 989
ES	1 057 143 957	941 826 032	89.1	706 311 509	66.8	22 829
FI	74 393 168	72 397 956	97.3	68 078 366	91.5	3 150
FR	587 980 173	582 546 255	99.1	396 554 067	67.4	6 976
HR	252 643 138	275 639 703	109.1	149 358 042	59.1	4 450
HU	38 412 223	39 359 567	102.5	21 145 037	55.0	222
IE	147 601 979	146 869 833	99.5	138 084 261	93.6	3 320
IT	537 262 559	514 887 854	95.8	328 575 997	61.2	20 270
LT	63 432 222	54 134 459	85.3	39 209 364	61.8	834
LV	139 833 742	163 348 583	116.8	89 899 865	64.3	1 268
MT	22 627 422	21 896 577	96.8	19 279 900	85.2	114
NL	101 523 244	102 373 027	100.8	70 385 056	69.3	536
PL	531 219 456	540 822 203	101.8	335 008 208	63.1	12 330
PT	392 485 464	416 954 121	106.2	286 286 161	72.9	9 156
RO	168 421 371	162 343 815	96.4	111 460 498	66.2	725
SE	120 156 004	108 943 864	90.7	100 883 880	84.0	1 076
SI	21 777 441	21 436 974	98.4	15 220 351	69.9	196
SK	9 386 728	3 002 623	32.0	2 893 176	30.8	27
UK	243 139 437	226 906 947	93.3	192 364 909	79.1	2 949
Total	5 618 465 367	5 563 421 187	99.0	3 777 783 769	67.2	111 555

Πηγή: European Commission. (2023c), με στοιχεία από το AIR/Infosys

Το άρθρο 6 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 για το ΕΤΘΑ περιγράφει τους

βασικούς στόχους, την πραγμάτωση των οποίων καλείται να υποστηρίξει το Ταμείο.

Με τον σαφή ορισμό αυτών των στόχων, το άρθρο 6 παρέχει το πλαίσιο για τα κράτη μέλη προκειμένου να ευθυγραμμίσουν τα Επιχειρησιακά τους Προγράμματα και τα μεμονωμένα Μέτρα, διασφαλίζοντας ότι οι επενδύσεις του ΕΤΘΑ συμβάλλουν αποτελεσματικά στους γενικούς στρατηγικούς στόχους της ΕΕ για την αλιεία, την υδατοκαλλιέργεια και τους θαλάσσιους τομείς.

Συγκεκριμένα, το ΕΤΘΑ συμβάλλει στην προαγωγή της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και στην εφαρμογή της ΚΑΛΠ, ενισχύοντας τις ακόλουθες Προτεραιότητες της Ένωσης (ΠΕ) για τη βιώσιμη ανάπτυξη της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας και των συναφών δραστηριοτήτων:

Προτεραιότητα 1: Προώθηση Περιβαλλοντικά Βιώσιμης, Αποδοτικής σε Πόρους, Καινοτόμου, Ανταγωνιστικής και Γνώσης-Βασισμένης Αλιείας

Η προτεραιότητα επικεντρώνεται στη δημιουργία μιας ισορροπίας μεταξύ της υγείας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και των οικονομικών δραστηριοτήτων της αλιευτικής βιομηχανίας. Περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση βιώσιμων αλιευτικών πρακτικών, όπως επιλεκτικές τεχνικές αλιείας που μειώνουν τις ανεπιθύμητες αλιεύσεις και απορρίψεις, την προώθηση της καινοτομίας μέσω επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες και εξοπλισμούς, καθώς και την εκπαίδευση και επιμόρφωση των αλιέων σε βιώσιμες πρακτικές. Επίσης, ενισχύεται η συνεργασία μεταξύ επιστημόνων και αλιέων για τη διασφάλιση επιστημονικά βασισμένων αποφάσεων διαχείρισης.

Προτεραιότητα 2: Ενίσχυση Περιβαλλοντικά Βιώσιμης, Αποδοτικής σε Πόρους, Καινοτόμου, Ανταγωνιστικής και Γνώσης-Βασισμένης Υδατοκαλλιέργειας

Η προτεραιότητα στοχεύει στη βελτίωση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας της υδατοκαλλιέργειας. Υποστηρίζει τη χρήση περιβαλλοντικά φιλικών μεθόδων, όπως η ολοκληρωμένη πολυτροφική υδατοκαλλιέργεια (IMTA), την έρευνα για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και τον έλεγχο ασθενειών, και την προώθηση καινοτόμων τεχνολογιών. Επίσης, ενισχύεται η εκπαίδευση και η μεταφορά γνώσεων, διασφαλίζοντας ότι οι επιχειρήσεις υδατοκαλλιέργειας μπορούν να υιοθετήσουν βέλτιστες και βιώσιμες πρακτικές και να αποκτήσουν πιστοποιήσεις για την εφαρμογή τους.

Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της Εφαρμογής της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ)

Η προτεραιότητα υποστηρίζει την αποτελεσματική εφαρμογή της ΚΑΛΠ, διασφαλίζοντας ότι η αλιεία και η υδατοκαλλιέργεια είναι περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμες. Περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση για τη διαχείριση και διατήρηση των θαλάσσιων πόρων, τη συλλογή αλιευτικών δεδομένων, την προαγωγή των επιστημονικών γνωμοδοτήσεων, καθώς και την ενίσχυση του ελέγχου για την εφαρμογή της αλιευτικής Νομοθεσίας. Επιπλέον, υποστηρίζει τη μικρής κλίμακας αλιεία, βοηθώντας τους αλιείς να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές και να βελτιώσουν την οικονομική τους βιωσιμότητα. Επισημαίνεται ότι η αλιεία μικρής κλίμακας αναφέρεται στην αλιευτική δραστηριότητα που διεξάγεται από μικρούς φορείς εκμετάλλευσης, συχνά με παραδοσιακές μεθόδους και σε τοπικό επίπεδο. Συνήθως, οι αλιευτικές επιχειρήσεις αυτού του τύπου έχουν περιορισμένα μέσα και πόρους, χρησιμοποιούν μικρά σκάφη και εργαλεία, και δραστηριοποιούνται κοντά στις ακτές ή σε περιορισμένες περιοχές. Η μικρής κλίμακας αλιεία χαρακτηρίζεται από την περιορισμένη ποσότητα αλιευμάτων, την υψηλή εξάρτηση από το αλίευμα για την επιβίωση των τοπικών κοινοτήτων, και τη σημαντική συμβολή στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και της τοπικής οικονομίας (Tzanatos et al., 2006).

Προτεραιότητα 4: Αύξηση της Απασχόλησης και της Εδαφικής Συνοχής

Η προτεραιότητα στοχεύει στην υποστήριξη της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης των αλιευτικών και υδατοκαλλιεργητικών περιοχών. Υποστηρίζει την οικονομική διαφοροποίηση μέσω της ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, όπως ο τουρισμός και οι υπηρεσίες, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης. Επίσης, ενθαρρύνεται η τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (CLLD), ενδυναμώνοντας τους τοπικούς ενδιαφερόμενους να αντιμετωπίσουν τις ειδικές τους προκλήσεις και ευκαιρίες.

Προτεραιότητα 5: Προώθηση της Εμπορίας και της Μεταποίησης

Η προτεραιότητα εστιάζει στη βελτίωση της οργάνωσης της αγοράς για τα αλιευτικά και υδατοκαλλιεργητικά προϊόντα, στην προσθήκη αξίας μέσω της μεταποίησης και στην προώθηση υψηλής ποιότητας προϊόντων. Περιλαμβάνει τη δημιουργία και λειτουργία οργανώσεων παραγωγών, επενδύσεις σε εγκαταστάσεις μεταποίησης,

εκστρατείες μάρκετινγκ, και βελτίωση της ιχθυοαλιευσιμότητας και της πιστοποίησης των προϊόντων.

Προτεραιότητα 6: Υποστήριξη της Εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (ΟΘΠ)

Η προτεραιότητα προωθεί τη διατομεακή θαλάσσια ανάπτυξη και τη βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων και παράκτιων πόρων. Περιλαμβάνει την ανάπτυξη και εφαρμογή του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού (ΘΧΣ), την προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ), την ενίσχυση της θαλάσσιας παρακολούθησης, και την υποστήριξη πρωτοβουλιών για βιώσιμη θαλάσσια ανάπτυξη, όπως η ανανεώσιμη ενέργεια και η θαλάσσια βιοτεχνολογία.

Συνολικά, οι προτεραιότητες του ΕΤΘΑ για την περίοδο 2014-2020 σχεδιάστηκαν για να υποστηρίξουν τη μετάβαση σε βιώσιμες και ανταγωνιστικές αλιευτικές και υδατοκαλλιεργητικές δραστηριότητες, ενώ παράλληλα προωθούν τη συνολική υγεία και ανθεκτικότητα των θαλάσσιων και παράκτιων περιβαλλόντων. Μέσα από στοχευμένες επενδύσεις και πρωτοβουλίες, το ΕΤΘΑ επιδιώκει να εξασφαλίσει μια ισορροπημένη προσέγγιση στην οικονομική ανάπτυξη, την περιβαλλοντική προστασία και την κοινωνική ένταξη.

2.2.2. Αξιολόγηση επιδόσεων του ΕΤΘΑ

Η παρούσα αξιολόγηση συνοψίζει τα κύρια ευρήματα από τις μελέτες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2021), των Gambino et al. (2022) και της Επιτροπής PECH (Ballesteros et al., 2019), προσφέροντας μια ολοκληρωμένη εικόνα της αποτελεσματικότητας και των προκλήσεων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ). Το ΕΤΘΑ έχει αποδειχθεί κρίσιμο εργαλείο για την υποστήριξη βιώσιμων πρακτικών στην αλιεία, την οικονομική ανάπτυξη των παράκτιων κοινοτήτων και την υιοθέτηση καινοτόμων τεχνολογιών.

Ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα του ΕΤΘΑ είναι η ενίσχυση της βιωσιμότητας. Μέσω της χρηματοδότησης για την αναβάθμιση τεχνολογικών συστημάτων και την υιοθέτηση φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων, το ΕΤΘΑ συνέβαλε στη μείωση της υπεραλίευσης και στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Αυτή η προσέγγιση βοήθησε στη διατήρηση των αλιευτικών πόρων και στην προώθηση βιώσιμων πρακτικών στην αλιεία και την υδατοκαλλιέργεια.

Το ΕΤΘΑ επίσης υποστήριξε τις τοπικές παράκτιες κοινότητες, παρέχοντας χρηματοδότηση για την ανάπτυξη υποδομών και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Αυτή η υποστήριξη συνέβαλε στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Ειδικά οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) επωφελήθηκαν από τα χρηματοδοτικά εργαλεία που εισήγαγε το ΕΤΘΑ, όπως τα δάνεια και οι εγγυήσεις, διευκολύνοντας την πρόσβασή τους σε κεφάλαια για επενδύσεις και ανάπτυξη.

Η προώθηση της καινοτομίας είναι ένα άλλο σημαντικό πλεονέκτημα του ΕΤΘΑ. Το Ταμείο υποστήριξε επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες και καινοτόμες πρακτικές, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας. Η χρήση συνδυαστικών χρηματοδοτικών εργαλείων, όπως η χρηματοδότηση και οι επιχορηγήσεις, παρείχε ευέλικτες και αποτελεσματικές λύσεις για την κάλυψη των αναγκών των δικαιούχων.

Ωστόσο, το ΕΤΘΑ αντιμετώπισε και σημαντικές προκλήσεις. Ένα από τα κύρια μειονεκτήματα ήταν η γραφειοκρατία και το διοικητικό βάρος. Οι περίπλοκες διαδικασίες και οι υψηλές διοικητικές απαιτήσεις δυσχέραναν τη διαχείριση και την πρόσβαση στη χρηματοδότηση για πολλές επιχειρήσεις. Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι διαχειριστικές αρχές και οι δικαιούχοι δεν είχαν επαρκή γνώση και εμπειρία στη χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων, γεγονός που επηρέασε αρνητικά την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων.

Πολλοί δικαιούχοι προτίμησαν τις άμεσες επιχορηγήσεις αντί για χρηματοδοτικά εργαλεία, με αποτέλεσμα τη μειωμένη αξιοποίηση των τελευταίων. Επιπλέον, η εφαρμογή των χρηματοδοτικών εργαλείων δεν ήταν ομοιόμορφη μεταξύ των κρατών μελών, οδηγώντας σε ασυμμετρίες στην αξιοποίηση του ΕΤΘΑ. Παρά τη σημαντική χρηματοδότηση, οι πόροι δεν ήταν πάντα επαρκείς για να καλύψουν όλες τις ανάγκες και τις προκλήσεις των τομέων της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας.

Η ανάλυση SWOT του ΕΤΘΑ, με βάση τα πορίσματα από τις προαναφερθείσες μελέτες, αναδεικνύει τις ευκαιρίες και τις απειλές που αντιμετωπίζει το Ταμείο. Οι δυνατότητες περιλαμβάνουν την ευρεία κάλυψη έργων, την απλοποίηση των διαδικασιών χρηματοδότησης και την υποστήριξη των τοπικών κοινοτήτων. Αντίθετα, οι αδυναμίες περιλαμβάνουν το πολύπλοκο νομικό πλαίσιο και τις καθυστερήσεις στην έγκριση Κανονισμών. Οι ευκαιρίες για το ΕΤΘΑ περιλαμβάνουν τη βελτίωση της πολιτικής και της ευελιξίας, την ενίσχυση των τεχνολογικών καινοτομιών και την

αύξηση της συμμετοχής των ενδιαφερομένων. Οι απειλές περιλαμβάνουν τη ρυθμιστική αβεβαιότητα, τον ανταγωνισμό για πόρους και τους εξωτερικούς οικονομικούς παράγοντες.

Οι πολιτικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του Ταμείου περιλαμβάνουν τις πολιτικές αποφάσεις και τους Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που επηρεάζουν άμεσα τη λειτουργία του. Η οικονομική κατάσταση της Ευρώπης και των κρατών μελών επηρεάζει την απορρόφηση και την αποτελεσματικότητα των κονδυλίων του ΕΤΘΑ. Οι κοινωνικές αλλαγές και οι διαμορφούμενες τάσεις επηρεάζουν τη ζήτηση για θαλάσσια και αλιευτικά προϊόντα, ενώ η τεχνολογική πρόοδος μπορεί να προσφέρει νέες ευκαιρίες για τη βιώσιμη ανάπτυξη των θαλάσσιων και αλιευτικών πόρων. Οι νομικοί Κανονισμοί της ΕΕ και των κρατών μελών διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη λειτουργία του Ταμείου, ενώ η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελούν σημαντικές προκλήσεις.

Συνοψίζοντας, η αξιολόγηση του ΕΤΘΑ αναδεικνύει τα σημαντικά θετικά αποτελέσματα που είχε στην προώθηση βιώσιμων πρακτικών και την ενίσχυση των τοπικών κοινοτήτων, παρά τις προκλήσεις και τις δυσκολίες που αντιμετώπισε κατά την εφαρμογή του. Η ανάγκη για την αναθεώρηση του Ταμείου μετά το 2020 καθίσταται επιτακτική, με σκοπό την εξάλειψη προηγούμενων αδυναμιών και την ενίσχυση της δυνατότητάς του να υποστηρίξει τις πολιτικές ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην αλιεία και τις θαλάσσιες υποθέσεις με πιο ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό τρόπο.

2.2.3. Η αξιολόγηση της εφαρμογής του ΕΤΘΑ στη Μεσόγειο

Η μελέτη των Gambino et al. (2022) που εστιάζει στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) φέρνει στο φως κρίσιμα συμπεράσματα για τα Μεσογειακά κράτη, όπως η Ελλάδα, καθώς διερευνά διεξοδικά τον τρόπο διανομής και την αποδοτικότητα των πόρων του Ταμείου. Τα κύρια συμπεράσματα της μελέτης παρουσιάζονται κατωτέρω:

Εστιασμένη κατανομή χρηματοδότησης. Η μελέτη υποδεικνύει την ανάγκη για πιο στοχευμένες στρατηγικές χρηματοδότησης που θα αντιμετωπίζουν καλύτερα τις συγκεκριμένες ανάγκες διαφόρων τμημάτων του στόλου στην Ελλάδα. Η εστίαση στα

Μέτρα αύξησης της χωρητικότητας, παρόλο που είναι σημαντική, θα μπορούσε να εξισορροπηθεί καλύτερα με αυξημένες επενδύσεις σε πρωτοβουλίες βιωσιμότητας. Η επένδυση σε πρωτοβουλίες που προωθούν τη βιωσιμότητα και την αειφορία μπορεί να περιλαμβάνει τεχνολογίες που μειώνουν την εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, την εφαρμογή πρακτικών αλιείας που προστατεύουν το θαλάσσιο περιβάλλον ή την υποστήριξη ερευνών για τη βελτίωση της διαχείρισης των αλιευτικών πόρων.

Υποστήριξη μικρών αλιευτικών σκαφών. Οι αλιείς που ασχολούνται με την μικρή παράκτια αλιεία, αποτελώντας σημαντικό μέρος της αλιευτικής βιομηχανίας της Ελλάδας, λαμβάνουν περιορισμένη χρηματοδότηση από το ΕΤΘΑ. Η μελέτη υποδεικνύει το δυναμικό αυτών των αλιευτικών σκαφών να συμβάλλουν περισσότερο στη βιωσιμότητα λόγω των λιγότερο επεμβατικών μεθόδων αλιείας τους. Έτσι, ένας επαναπροσανατολισμός της κατανομής των κονδυλίων για την υποστήριξη αυτών των μικρότερων επιχειρήσεων θα μπορούσε να οδηγήσει σε καλύτερα περιβαλλοντικά και οικονομικά αποτελέσματα. Η υποστήριξη αυτή μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία:

Επιχορηγήσεις και χρηματοδοτικά κίνητρα. Οι «παράκτιοι» αλιείς θα μπορούσαν να ωφεληθούν από επιχορηγήσεις που θα τους βοηθούσαν να αναβαθμίσουν τον εξοπλισμό τους, να εφαρμόσουν πιο βιώσιμες μεθόδους αλιείας, αλλά να βελτιώσουν τις υποδομές για την πρόσδεση των σκαφών τους και την εκφόρτωση των αλιευμάτων τους. Αυτές οι χρηματοδοτήσεις θα μπορούσαν να διασφαλίσουν ότι η αλιεία παραμένει βιώσιμη και δεν οδηγεί σε υπεραλίευση.

Τεχνική υποστήριξη και κατάρτιση. Προγράμματα κατάρτισης για τους «παράκτιους» αλιείς θα μπορούσαν να παρέχουν την απαραίτητη εκπαίδευση σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές αλιείας, τη διαχείριση των αλιευτικών πόρων και την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών που ενισχύουν τη βιωσιμότητα.

Προστασία και ανάπτυξη τοπικών αλιευτικών πόρων. Ειδικά προγράμματα που στοχεύουν στην αναπαραγωγή και την ανάπτυξη τοπικών αλιευτικών πόρων μπορούν να συμβάλλουν στην αναζωογόνηση των υπερεκμεταλλευμένων αποθεμάτων και να ενισχύσουν την τοπική οικονομία.

Ρυθμιστική υποστήριξη. Η εφαρμογή ρυθμιστικών πλαισίων που προστατεύουν τις μικρές αλιευτικές κοινότητες από τον ανταγωνισμό μεγάλων βιομηχανικών στόλων μπορεί να εξασφαλίσει τη διατήρηση της τοπικής αλιευτικής ταυτότητας και της

βιωσιμότητας των μικρών αλιευτικών επιχειρήσεων.

Απλοποίηση διοικητικών διαδικασιών. Η πολυπλοκότητα και οι γραφειοκρατικές δυσχέρειες που αναφέρονται στη μελέτη δείχνουν ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να ωφεληθεί σημαντικά από την απλοποίηση της πρόσβασης στα κονδύλια του ΕΤΘΑ. Η απλοποίηση των διαδικασιών αίτησης και η μείωση του διοικητικού φόρτου θα μπορούσε να ενθαρρύνει περισσότερους αλιείς να αξιοποιήσουν τη χρηματοδότηση, ιδιαίτερα εκείνους από μικρότερες επιχειρήσεις που μπορεί να αποθαρρύνονται από το τρέχον σύστημα.

Ενίσχυση του συντονισμού. Μια ακόμη παρατήρηση της μελέτης είναι η ανάγκη για βελτίωση του συντονισμού της υλοποίησης των πρωτοβουλιών ΕΤΘΑ και των σχετικών δράσεων άλλων περιφερειακών προγραμμάτων ανάπτυξης. Αυτό θα διασφαλίσει ότι οι επενδύσεις στον αλιευτικό τομέα είναι συμπληρωματικές και συνεργατικές με ευρύτερους οικονομικούς στόχους ανάπτυξης, όπως ο τουρισμός και η περιφερειακή οικονομική αναζωογόνηση, ιδιαίτερα στις παράκτιες περιοχές της Ελλάδας.

Καινοτόμα και προσαρμοστικά μοντέλα χρηματοδότησης. Η μελέτη υπογραμμίζει τη σημασία της καινοτομίας στα μοντέλα χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση των μοναδικών προκλήσεων του μεσογειακού χώρου. Για την Ελλάδα, αυτό θα μπορούσε να σημαίνει την ανάπτυξη νέων χρηματοδοτικών μηχανισμών που είναι ευέλικτοι και προσαρμοστικοί στις εποχικές και οικολογικές διακυμάνσεις που είναι τυπικές της περιοχής. Επιπλέον, η ενσωμάτωση μηχανισμών ανατροφοδότησης για την προσαρμογή των κατανομών χρηματοδότησης με βάση τις αξιολογήσεις αποτελεσμάτων θα μπορούσε να κάνει τις παρεμβάσεις του ΕΤΘΑ πιο αποτελεσματικές.

Ενίσχυση δυνατοτήτων και συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών. Τέλος, η ενίσχυση της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών στη σχεδίαση και εκτέλεση των έργων που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΘΑ θα μπορούσε να βελτιώσει τα αποτελέσματα. Η συμμετοχή τοπικών κοινοτήτων, αλιέων και οικολογικών ομάδων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων θα μπορούσε να βελτιώσει την προσαρμογή των πολιτικών, ώστε να ανταποκρίνονται επαρκέστερα στις πραγματικές ανάγκες των αλιευτικών επιχειρήσεων, ενισχύοντας την αίσθηση ιδιοκτησίας και την ευθύνη προς τους στόχους βιωσιμότητας.

Κεφάλαιο τρίτο

Η Ελληνική αλιεία

Στο κεφάλαιο αυτό επικεντρωνόμαστε στην Ελληνική αλιεία, όπως διαμορφώνεται από την εξέλιξη του τομέα αυτού στην Ελλάδα ιστορικά, καθώς και από το πλαίσιο και τα εργαλεία της Ευρωπαϊκής αλιευτικής πολιτικής.

3.1 Οι δυνατότητες και αδυναμίες της Ελληνικής αλιείας

Η ελληνική αλιευτική βιομηχανία, θεμελιωμένη σε μακρά παράδοση, είναι ζωτικής σημασίας για τις τοπικές οικονομίες των παράκτιων και νησιωτικών περιοχών της Ελλάδας, παρέχοντας απασχόληση και επισιτιστική ασφάλεια. Η γεωμορφολογία της Ελλάδας, που χαρακτηρίζεται από εκτεταμένη ακτογραμμή και πολυάριθμα νησιά, παρέχει ιδανικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του αλιευτικού τομέα, καθιστώντας τη χώρα έναν από τους κύριους παραγωγούς αλιευμάτων στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου (FAO, 2023). Η αλιεία αποτελεί σημαντική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης για πολλές παράκτιες κοινότητες, συμβάλλοντας στην τοπική ανάπτυξη και διατηρώντας την πολιτιστική ταυτότητα των κατοίκων (Tzanatos et al., 2020).

Ο ελληνικός αλιευτικός στόλος αποτελείται κυρίως από μεγάλης ηλικίας σκάφη με μικρή χωρητικότητα και ισχύ, τα οποία στοχεύουν παράκτια αλιευτικά αποθέματα. Αυτά τα σκάφη συχνά στερούνται σύγχρονου εξοπλισμού, επηρεάζοντας την αποδοτικότητα και την ασφάλειά τους (Papaconstantinou et al., 2007). Η βιώσιμη διαχείριση είναι κρίσιμη για την ελληνική αλιεία, εστιάζοντας στη διαχείριση του στόλου και στις επιπτώσεις της αλιείας στους ιχθυαποθέματα και το περιβάλλον. Η ελληνική αλιεία ρυθμίζεται τόσο από εθνικές πολιτικές, όσο και από την Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΛΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πλειονότητα των αλιευτικών επιχειρήσεων λειτουργούν ως οικογενειακές επιχειρήσεις, με τα μέλη της οικογένειας να συμβάλλουν σημαντικά στην εργασία, συχνά χωρίς επίσημη αμοιβή. Η αλιεία δεν παρέχει μόνο εισόδημα αλλά και επισιτιστική ασφάλεια στις τοπικές κοινότητες, συμβάλλοντας στην αυτάρκεια και την ευημερία τους (STECF, 2023). Η σημασία της αλιείας για αυτές τις περιοχές είναι ιδιαίτερα εμφανής σε απομακρυσμένες περιοχές όπου οι εναλλακτικές οικονομικές ευκαιρίες είναι περιορισμένες. Αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας, με τις παραδόσεις και τις γνώσεις να μεταβιβάζονται από

γενιά σε γενιά. Οι οικογενειακές επιχειρήσεις διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη διατήρηση αυτών των παραδόσεων, διασφαλίζοντας τη συνέχιση των παραδοσιακών αλιευτικών πρακτικών και τη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας των παράκτιων κοινοτήτων (Paraconstantinou et al., 2007; STECF, 2023).

Σύμφωνα με την ετήσια Έκθεση Στόλου του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Γενική Διεύθυνση Αλιείας, 2024), με έτος αναφοράς το 2023, η ελληνική αλιεία χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα που απορρέει από τη χρήση διάφορων αλιευτικών εργαλείων και την εκμετάλλευση πολυάριθμων αλιευόμενων ειδών. Η παραγωγικότητα των εργαλείων παρουσιάζει έντονες διαφοροποιήσεις (Πίνακας 2).

Πίνακας 2. Παραγωγές των επαγγελματικών αλιευτικών σκαφών ανά κύριο τύπο εργαλείου

<i>Εργαλείο</i>	<i>Κύρια αλιευόμενα είδη</i>	<i>Παραγωγή 2023 (τόνοι)</i>	<i>Αριθμός Σκαφών</i>
<i>ΣΤΑΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ</i>	Μπακαλιάρος, Ξιφίας, Τόννος, Μπαρμπούνι Κουτσομούρα	10.846	11.652
<i>ΤΡΑΤΕΣ ΒΥΘΟΥ (ΟΤΒ)</i>	Γάμπαρη, Μπακαλιάρος, Κουτσομούρα	13.648	247
<i>ΚΥΚΛΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ (PS- ΓΡΙ ΓΡΙ)</i>	Γαύρος, Σαρδέλα	25.501	311

Πηγή: Ετήσια Έκθεση Στόλου (2024)

Αναλυτικότερα:

Στατικά εργαλεία (περιλαμβάνουν κυρίως δίχτυα, παραγάδια και παγίδες): χρησιμοποιούνται από τη συντριπτική πλειοψηφία των αλιευτικών σκαφών, τα οποία ανέρχονται σε 11.652 από τα 12.120 σκάφη, δηλαδή το 96,14% του συνολικού στόλου. Τα σκάφη με στατικά εργαλεία δραστηριοποιούνται κυρίως στην παράκτια ζώνη, στοχεύοντας σε διάφορα αποθέματα ανάλογα με την περιοχή και την εποχή. Για το 2023, η δηλωθείσα ποσότητα αλιευμάτων από αυτά τα σκάφη ανήλθε σε περίπου 10.846 τόνους, που αντιστοιχεί στο 21,7% της συνολικής ετήσιας παραγωγής. Τα κύρια είδη που αλιεύονται με στατικά εργαλεία είναι ο μπακαλιάρος, ο ξιφίας, ο τόννος, το μπαρμπούνι και η κουτσομούρα.

Τράτες βυθού με πόρτες (OTB): αποτελεί το κύριο ή δευτερεύον εργαλείο για 247 σκάφη του ελληνικού στόλου. Από αυτά, τα 157 σκάφη χρησιμοποιούν αποκλειστικά το εργαλείο OTB. Τα σκάφη με συρόμενα εργαλεία δραστηριοποιούνται τόσο στα εθνικά όσο και στα διεθνή ύδατα της Μεσογείου. Για το 2023, η δηλωθείσα ποσότητα αλιευμάτων από τα σκάφη με το εργαλείο OTB ανήλθε σε περίπου 13.648 τόνους, που αντιστοιχεί στο 27,3% της συνολικής ετήσιας παραγωγής. Τα κύρια είδη που αλιεύονται με τράτες βυθού περιλαμβάνουν τη γάμπαρη, το μπακαλιάρο και την κουτσομούρα.

Κυκλωτικά εργαλεία (PS- γρι γρι): χρησιμοποιούνται από 311 σκάφη, εκ των οποίων τα 221 σκάφη έχουν αποκλειστικά το εργαλείο PS. Τα σκάφη με κυκλικά εργαλεία δραστηριοποιούνται τόσο στα εθνικά όσο και στα διεθνή ύδατα της Μεσογείου. Για το 2023, η δηλωθείσα ποσότητα αλιευμάτων από τα σκάφη με το εργαλείο γρι γρι ανήλθε σε περίπου 25.501 τόνους, που αντιστοιχεί στο 51% της συνολικής ετήσιας παραγωγής. Τα κύρια είδη που αλιεύονται με γρι γρι περιλαμβάνουν κυρίως το γαύρο και τη σαρδέλα.

3.1.1. Ανάλυση PESTLE

Στη μελέτη των Mantziaris et al. (2024) εφαρμόστηκε η ανάλυση PESTLE για να εξεταστούν οι εξωτερικοί παράγοντες που επηρεάζουν τον αλιευτικό τομέα στην Ελλάδα. Η ανάλυση PESTLE, ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού, αξιολογεί εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν μια βιομηχανία. Το ακρωνύμιο PESTLE αναφέρεται στους Πολιτικούς, Οικονομικούς, Κοινωνικούς, Τεχνολογικούς, Νομικούς και Περιβαλλοντικούς παράγοντες που επηρεάζουν τον υπό μελέτη κλάδο ή τομέα. Αυτή η ανάλυση προσφέρει μια ολιστική προσέγγιση για την κατανόηση του εξωτερικού περιβάλλοντος και τη διαμόρφωση στρατηγικών για την αντιμετώπιση προκλήσεων και την αξιοποίηση ευκαιριών.

Οι πολιτικοί παράγοντες περιλαμβάνουν την προώθηση του εκσυγχρονισμού του αλιευτικού στόλου, που βελτιώνει την αποδοτικότητα και ασφάλεια των αλιευτικών δραστηριοτήτων. Η πανδημία της COVID-19 είχε σημαντικό αντίκτυπο στον αλιευτικό τομέα, με την κυβέρνηση να παρέχει υποστήριξη στους αλιείς για την αντιμετώπιση οικονομικών δυσκολιών. Επιπλέον, σχεδιάζονται πολιτικές για την αντιμετώπιση της

κλιματικής αλλαγής, που επηρεάζει τη βιοποικιλότητα και τη διαθεσιμότητα των αλιευτικών πόρων. Τέλος, η χρηματοδότηση δράσεων κατάρτισης και η εισαγωγή νέων αλιέων στον τομέα είναι κρίσιμες για τη βιωσιμότητα του κλάδου.

Οι οικονομικοί παράγοντες περιλαμβάνουν την υψηλή οικονομική αποδοτικότητα των μικρής κλίμακας αλιευτικών δραστηριοτήτων, που στηρίζονται σε διάφορα κανάλια διανομής. Ωστόσο, οι μικρής κλίμακας αλιείς εξαρτώνται από τις τουριστικές ροές, που επηρεάστηκαν αρνητικά από την πανδημία. Η μεγάλη κλίμακα αλιείας έχει περιορισμένη διαπραγματευτική ισχύ, επηρεάζοντας την οικονομική της αποδοτικότητα. Επίσης, ο περιορισμένος αριθμός μονάδων επεξεργασίας περιορίζει την παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Οι κοινωνικοί παράγοντες περιλαμβάνουν τον σημαντικό ρόλο των γυναικών στην ανάπτυξη του αλιευτικού τομέα, ιδιαίτερα στις μονάδες επεξεργασίας. Η ύπαρξη υψηλού επιπέδου επιστημονικού προσωπικού είναι κρίσιμη για την προώθηση καινοτομιών και τη βελτίωση των αλιευτικών πρακτικών. Η κοινωνική βιωσιμότητα στις μειονεκτικές και απομακρυσμένες περιοχές έχει μειωθεί λόγω της μείωσης των τουριστικών ροών και της πανδημίας, η οποία άλλαξε και τις καταναλωτικές προτιμήσεις, με τους καταναλωτές να στρέφονται σε προϊόντα μακράς διάρκειας.

Οι τεχνολογικοί παράγοντες περιλαμβάνουν την ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών αλιείας μέσω συνεργασίας επιστημονικών ιδρυμάτων και ιδιωτικού τομέα. Ωστόσο, υπάρχει περιορισμένη ενσωμάτωση καινοτομίας και μεταφοράς τεχνολογίας από το εργαστήριο στον αλιευτικό τομέα. Η εφαρμογή καινοτόμων συστημάτων διαχείρισης αλιευμάτων συμβάλλει στη βιωσιμότητα του τομέα.

Οι νομικοί παράγοντες περιλαμβάνουν τη χρήση ειδικών αδειών αλιείας και προηγμένων συστημάτων παρακολούθησης δραστηριότητας, που συμβάλλουν στη βιώσιμη διαχείριση των αλιευμάτων. Επιπλέον, οι προσπάθειες διεθνούς διακυβέρνησης στη Μεσόγειο συμβάλλουν στη διατήρηση των αλιευτικών πόρων.

Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες περιλαμβάνουν την πλούσια βιοποικιλότητα των ελληνικών θαλασσών, που παρέχει σημαντικές ευκαιρίες για τον αλιευτικό τομέα. Η εποχικότητα των αλιευτικών ειδών επηρεάζει την αλιευτική παραγωγή και τη διαθεσιμότητα πόρων. Η κλιματική αλλαγή αυξάνει τον ανταγωνισμό με την εισαγωγή ξένων αλιευτικών ειδών, επηρεάζοντας τους τοπικούς αλιευτικούς πόρους.

Συνοψίζοντας, η ανάλυση PESTLE των Mantziaris et al. (2024) προσφέρει μια ολοκληρωμένη εικόνα των εξωτερικών παραγόντων που επηρεάζουν τον αλιευτικό

τομέα στην Ελλάδα. Η κατανόηση αυτών των παραγόντων είναι ζωτικής σημασίας για τη διαμόρφωση στρατηγικών που θα επιτρέψουν στον τομέα να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις και να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που προσφέρει το εξωτερικό περιβάλλον.

3.1.2. Ανάλυση SWOT

Η ελληνική αλιεία αντιμετωπίζει προκλήσεις, όπως η υπερεκμετάλλευση ορισμένων ιχθυοποθεμάτων, η παράνομη, λαθραία και άναρχη (ΠΛΑ) αλιεία, η ρύπανση των θαλασσών και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (Papaconstantinou et al., 2007; Colloca et al., 2017; Hidalgo et al., 2022; STECF, 2023; Γενική Διεύθυνση Αλιείας, 2024). Η υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών διαχείρισης, η ενίσχυση της αλιευτικής εποπτείας και ελέγχου, καθώς και η προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, αποτελούν καίριας σημασίας ζητήματα για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του κλάδου και την προστασία του θαλάσσιου οικοσυστήματος.

Η SWOT ανάλυση που ακολουθεί αποσκοπεί στην αποτύπωση των δυνατών σημείων, των αδυναμιών, των ευκαιριών και των απειλών του τομέα, παρέχοντας μια ολοκληρωμένη εικόνα για τις στρατηγικές που μπορούν να ακολουθηθούν.

Οι δυνατότητες της Ελληνικής αλιείας, όπως καταγράφονται από την προαναφερθείσα μελέτη, περιλαμβάνουν:

1. Πλούσια Θαλάσσια Βιοποικιλότητα: Οι ελληνικές θάλασσες φιλοξενούν μια μεγάλη ποικιλία από θαλάσσια είδη, προσφέροντας υψηλή ποιότητα και ποικιλία αλιευμάτων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής αλιείας τόσο στην εγχώρια όσο και στις διεθνείς αγορές (Simboura et al., 2019).
2. Ισχυρή παράδοση και γνώση: Η μακρά ιστορία της αλιείας στην Ελλάδα έχει δημιουργήσει βαθιά ριζωμένη γνώση και τεχνογνωσία στις τοπικές κοινότητες. Η εμπειρία αυτή ενισχύει την ικανότητα των αλιέων να προσαρμόζονται και να επιβιώνουν παρά τις προκλήσεις (Papaconstantinou et al., 2007; Kyvelou & Ierapetritis, 2020).
3. Στρατηγική γεωγραφική θέση: Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας στη Μεσόγειο παρέχει πλεονεκτήματα στην πρόσβαση σε σημαντικές αγορές, τόσο στην

Ευρώπη όσο και στη Μέση Ανατολή, διευκολύνοντας τις εξαγωγές και την ευρύτερη διάθεση των προϊόντων (Simboura et al., 2019)..

4. Υποστήριξη από Προγράμματα Ε.Ε.: Η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση εξασφαλίζει πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις και επιδοτήσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό του αλιευτικού τομέα (Paraconstantinou et al., 2007).

Ωστόσο, καταγράφονται και αδυναμίες στην Ελληνική αλιεία, οι οποίες περιλαμβάνουν:

1. Υπεραλίευση και Εξάντληση Πόρων: Η υπεραλίευση έχει οδηγήσει σε μείωση των ιχθυαποθεμάτων, θέτοντας σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα του τομέα και την περιβαλλοντική ισορροπία (Vasilakopoulos et al., 2014). Η ανάγκη για βιώσιμη διαχείριση των ιχθυαποθεμάτων είναι κρίσιμη.
2. Παλαιωμένος Στόλος: Πολλά αλιευτικά σκάφη είναι παλαιά και τεχνολογικά απαρχαιωμένα, μειώνοντας την αποδοτικότητα και αυξάνοντας το κόστος λειτουργίας (Tzanatos et al., 2006; STECF, 2023). Η ανανέωση και ο εκσυγχρονισμός του στόλου είναι απαραίτητες ενέργειες για τη βελτίωση της αποδοτικότητας.
3. Περιορισμένη Εκπαίδευση και Ευαισθητοποίηση: Η έλλειψη επαρκούς εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης των αλιέων σε θέματα βιώσιμης αλιείας και προστασίας του περιβάλλοντος περιορίζει την ικανότητά τους να υιοθετήσουν σύγχρονες πρακτικές.
4. Γραφειοκρατία και Ρυθμιστικά Εμπόδια: Η γραφειοκρατία και οι περίπλοκες ρυθμιστικές διαδικασίες αποτελούν σημαντικά εμπόδια για την ταχεία ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό του τομέα. Η απλοποίηση των διαδικασιών είναι απαραίτητη (Gambino et al., 2022).
5. Μικρές Κλίμακες Παραγωγής: Η κατακερματισμένη αγορά και οι μικρές κλίμακες παραγωγής περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα των αλιευτικών προϊόντων (Kaimakoudi et al., 2009). Η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των αλιέων είναι απαραίτητη για την επίτευξη οικονομιών κλίμακας.

Οι ευκαιρίες που θα μπορούσε η Ελληνική αλιεία να αξιοποιήσει επικεντρώνονται στα εξής:

1. **Εφαρμογή Βιώσιμων Πρακτικών:** Η προώθηση και υιοθέτηση βιώσιμων αλιευτικών πρακτικών μπορεί να συμβάλλει στην αποκατάσταση των ιχθυοαποθεμάτων και στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του τομέα. Η χρήση καινοτόμων τεχνολογιών είναι κλειδί για αυτήν την αλλαγή.
2. **Τουρισμός και Γαστρονομία:** Η σύνδεση της αλιείας με τον τουρισμό και τη γαστρονομία μπορεί να αυξήσει την προστιθέμενη αξία των αλιευτικών προϊόντων. Η προώθηση των τοπικών προϊόντων ως μέρος της γαστρονομικής εμπειρίας των τουριστών δημιουργεί νέες οικονομικές ευκαιρίες (Tsafoutis & Metaxas, 2021). Επιπλέον, παρατηρείται αύξηση του ενδιαφέροντος των αλιέων για άσκηση δραστηριοτήτων αλιευτικού τουρισμού (Γενική Διεύθυνση Αλιείας, 2024)
3. **Ευρωπαϊκή Χρηματοδότηση:** Νέα προγράμματα και χρηματοδοτικά εργαλεία από την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούν να υποστηρίξουν τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της αλιείας. Αυτά τα προγράμματα προσφέρουν τη δυνατότητα επένδυσης σε νέες τεχνολογίες και υποδομές.
4. **Ανάπτυξη Υδατοκαλλιέργειας:** Η περαιτέρω ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας μπορεί να μειώσει την πίεση στα φυσικά ιχθυοαποθέματα. Η υδατοκαλλιέργεια προσφέρει μια βιώσιμη λύση για την παραγωγή θαλάσσιων προϊόντων, μειώνοντας την ανάγκη για υπεραλίευση (Tzanatos et al., 2020; OECD, 2021).
5. **Εκπαίδευση και Τεχνολογίες:** Η επένδυση σε νέες τεχνολογίες και προγράμματα εκπαίδευσης μπορεί να βελτιώσει την αποδοτικότητα και να προωθήσει τη βιωσιμότητα (Ison et al., 2024). Η χρήση τεχνολογιών όπως τα έξυπνα δίχτυα και τα συστήματα παρακολούθησης μπορεί να συμβάλλει στη μείωση των απορρίψεων και στην καλύτερη διαχείριση των αλιευμάτων.

Τέλος, οι απειλές που φαίνεται να αντιμετωπίζει η Ελληνική αλιεία συνοψίζονται στα ακόλουθα προβλήματα:

1. **Κλιματική Αλλαγή:** Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα θαλάσσια οικοσυστήματα μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τα ιχθυοαποθέματα. Η αύξηση της θερμοκρασίας των θαλασσών, η οξίνιση και η μεταβολή των ρευμάτων μπορούν να επηρεάσουν τη βιωσιμότητα της αλιείας (Doney et al., 2012)

2. Ζημιές από προστατευόμενα είδη: Οι ζημιές που προκαλούνται στα αλιευτικά εργαλεία από προστατευόμενα είδη, όπως τα δελφίνια και οι θαλάσσιες χελώνες, αποτελούν σημαντικό πρόβλημα για τους αλιείς, καθώς μπορούν να οδηγήσουν σε απώλεια εισοδήματος και να αυξήσουν το κόστος λειτουργίας (Panagoroulou et al., 2017).
3. Εισβολή ξενικών ειδών: Η εισβολή ξενικών ειδών, όπως λαγοκέφαλος, επηρεάζει αρνητικά τη βιοποικιλότητα των ελληνικών θαλασσών (Roussos et al., 2021; Kroetz et al., 2022; Tsirintanis et al., 2023).
4. Ρύπανση και περιβαλλοντική υποβάθμιση: Η ρύπανση των θαλασσών και η περιβαλλοντική υποβάθμιση θέτουν σε κίνδυνο τα θαλάσσια οικοσυστήματα και την ποιότητα των αλιευμάτων. Η ανεξέλεγκτη απόρριψη αποβλήτων και η πλαστική ρύπανση αποτελούν σοβαρούς κινδύνους (Li et al., 2019).
5. Διεθνής ανταγωνισμός: Η ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού από χώρες με χαμηλότερο κόστος παραγωγής μπορεί να επηρεάσει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αλιευτικών προϊόντων. Οι εισαγωγές φθηνών αλιευμάτων από τρίτες χώρες μπορούν να μειώσουν τη ζήτηση για ελληνικά προϊόντα, απειλώντας την οικονομική βιωσιμότητα των τοπικών αλιέων (Γενική Διεύθυνση Αλιείας, 2024).
6. Αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο: Οι αλλαγές στις ευρωπαϊκές και διεθνείς νομοθεσίες μπορούν να επηρεάσουν την αλιεία, επιβάλλοντας νέους περιορισμούς και κανονισμούς. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει αβεβαιότητα και επιπλέον κόστος συμμόρφωσης για τους αλιείς. Οι νέες νομοθεσίες συχνά απαιτούν προσαρμογές στις πρακτικές και τον εξοπλισμό, κάτι που μπορεί να είναι δύσκολο για μικρές αλιευτικές επιχειρήσεις (Papaconstantinou et al., 2007; Gambino et al. 2022).
7. Κοινωνικοοικονομικές πιέσεις: Η οικονομική αβεβαιότητα και οι κοινωνικές πιέσεις μπορεί να περιορίσουν τις επενδύσεις και την ανάπτυξη στον τομέα της αλιείας. Οι αλιείς ενδέχεται να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην εξασφάλιση χρηματοδότησης για τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού τους και την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών. Η ανεργία και οι κοινωνικές ανισότητες μπορούν επίσης να επηρεάσουν αρνητικά την ικανότητα των αλιέων να διατηρήσουν την παραγωγική τους ικανότητα (STECF, 2023).

3.2. Εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας (ΕΠΑλΘ) 2014-2020

Το Εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας (ΕΠΑλΘ) 2014-2020 αποτέλεσε τον κεντρικό πυλώνα για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας στην Ελλάδα (European Commission, 2020). Στον τομέα της αλιείας, σχεδιάστηκε για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις και να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που αναδείχθηκαν από την ανάλυση SWOT που παρουσιάστηκε στην προηγούμενη ενότητα, προσφέροντας χρηματοδοτική υποστήριξη και στρατηγικές κατευθύνσεις για τη βελτίωση της αποδοτικότητας, της βιωσιμότητας και της περιβαλλοντικής ευθύνης του τομέα.

Μέσω του ΕΠΑλΘ, επιδιώχθηκε η προώθηση περιβαλλοντικά βιώσιμων αλιευτικών πρακτικών, ενθαρρύνοντας την υιοθέτηση επιλεκτικότερων τεχνικών αλιείας που μειώνουν τις ανεπιθύμητες αλιεύσεις και απορρίψεις. Αυτό συνέβαλε στη διατήρηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και στη βελτίωση της υγείας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Παράλληλα, επενδύσεις σε καινοτόμες τεχνολογίες και εξοπλισμό βελτίωσαν την ενεργειακή αποδοτικότητα και μείωσαν το ανθρακικό αποτύπωμα των αλιευτικών δραστηριοτήτων (European Commission, 2020).

Ένα άλλο σημαντικό σκέλος του Προγράμματος ήταν η εκπαίδευση και επιμόρφωση των αλιέων. Αυτές οι δράσεις τους βοήθησαν να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές και νέες τεχνολογίες, ενώ ενισχύθηκε η συνεργασία μεταξύ επιστημόνων και αλιέων για τη λήψη επιστημονικά τεκμηριωμένων αποφάσεων διαχείρισης της αλιείας (Αντιπροσωπεία Της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Στην Ελλάδα 2022).

Στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας, το ΕΠΑλΘ προώθησε τη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητα μέσω της υποστήριξης περιβαλλοντικά φιλικών μεθόδων, όπως η ολοκληρωμένη πολυτροφική υδατοκαλλιέργεια. Παράλληλα, επενδύθηκαν πόροι για την έρευνα και την ανάπτυξη για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των αλιευτικών επιχειρήσεων, καθώς και για την προώθηση της εκπαίδευσης και της μεταφοράς γνώσεων (European Commission, 2020).

Η συλλογή δεδομένων και η επιστημονική συμβουλή ενισχύθηκαν για τη βελτίωση της διαχείρισης των θαλάσσιων πόρων και την ενίσχυση της εφαρμογής της αλιευτικής νομοθεσίας. Το Πρόγραμμα επίσης στήριξε την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των αλιευτικών και υδατοκαλλιεργητικών περιοχών, προωθώντας την οικονομική διαφοροποίηση και δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας (European Commission, 2020) .

Συνολικά, το ΕΠΑλΘ 2014-2020 έθεσε τις βάσεις για μια βιώσιμη και ανταγωνιστική αλιεία και υδατοκαλλιέργεια στην Ελλάδα, αντιμετωπίζοντας αποτελεσματικά τις περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις του τομέα.

Η ανάλυση SWOT της ελληνικής αλιείας που προηγήθηκε, αποκάλυψε σημαντικές δυνατότητες, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές που διαμορφώνουν το πλαίσιο λειτουργίας και ανάπτυξης του τομέα. Οι βασικές ανάγκες που προέκυψαν από αυτή την ανάλυση αντικατοπτρίζονται στις στρατηγικές προτεραιότητες και τις δράσεις του ΕΠΑλΘ, και ειδικότερα αυτών της ΠΕ1, που θα αναλυθεί λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες και περιλαμβάνουν:

- Εκσυγχρονισμό του αλιευτικού στόλου: Αναβάθμιση του στόλου ώστε να πληροί τους κανόνες ασφαλείας, να εξασφαλίζει ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας και υγιεινής, και να εφαρμόζει καινοτόμες μεθόδους και τεχνικές για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης, την αύξηση της επιλεκτικότητας των αλιευτικών εργαλείων και τη βελτίωση της ποιότητας των αλιευτικών προϊόντων.
- Υλοποίηση μέτρων οριστικής παύσης των αλιευτικών δραστηριοτήτων: Προσαρμογή της αλιευτικής ικανότητας του στόλου στους διαθέσιμους αλιευτικούς πόρους, με βάση τα ευρήματα των ετήσιων εκθέσεων για το στόλο.
- Επιμόρφωση και δικτύωση των αλιέων: Επιμόρφωση των αλιέων σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, δικτύωση και στήριξη του εισοδήματός τους μέσω δράσεων που βελτιώνουν την προστιθέμενη αξία των προϊόντων τους και διευκολύνουν την πρόσβασή τους στις αγορές.
- Ενίσχυση των αλιευτικών υποδομών: Βελτίωση των υπηρεσιών στους υφιστάμενους τόπους εκφόρτωσης, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής της

υποχρέωσης καταγραφής των εκφορτώσεων και της απαγόρευσης των απορρίψεων, καθώς και της αξιοποίησης των ανεπιθύμητων αλιευμάτων.

- Ενίσχυση της οικονομίας των αλιευτικών κοινοτήτων: Ενθάρρυνση της αναζήτησης νέων μορφών εισοδήματος, της διαφοροποίησης των επιχειρήσεων και της προσφοράς συμπληρωματικών υπηρεσιών.
- Στήριξη δραστηριοτήτων συλλογής δεδομένων, έρευνας και καινοτομίας: Χρηματοδότηση δράσεων για τη συλλογή αλιευτικών δεδομένων, μελετών, πιλοτικών σχεδίων, διάδοσης γνώσεων και αποτελεσμάτων ερευνών, καθώς και η κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης για θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές.
- Ανάπτυξη και εισαγωγή νέων τεχνικών και οργανωτικών γνώσεων: Προώθηση της καινοτομίας στον αλιευτικό τομέα, με στόχο τη μείωση των επιπτώσεων των αλιευτικών δραστηριοτήτων στο περιβάλλον.

3.2.1. Η υλοποίηση της ΠΕ 1 του ΕΠΑΛΘ- Οικονομικά Στοιχεία

Η ΠΕ 1 του ΕΠΑΛΘ εστίαζε στην προώθηση μιας περιβαλλοντικά βιώσιμης, αποδοτικής σε πόρους, καινοτόμου, ανταγωνιστικής και βασισμένης στη γνώση αλιείας. Οι Ειδικοί Στόχοι (ΕΣ) αυτής της προτεραιότητας αποσκοπούσαν στη δημιουργία ενός ισορροπημένου και βιώσιμου πλαισίου που θα προστατεύει τα θαλάσσια οικοσυστήματα ενώ ταυτόχρονα θα ενισχύει την οικονομική απόδοση και την ανταγωνιστικότητα του αλιευτικού τομέα (European Commission, 2020). Οι πρωτοβουλίες περιλάμβαναν την προώθηση βιώσιμων αλιευτικών πρακτικών, την ενίσχυση της καινοτομίας και της τεχνολογικής ανάπτυξης, καθώς και την υποστήριξη της εκπαίδευσης και της συνεργασίας μεταξύ επιστημόνων και αλιέων. Με τον τρόπο αυτό, η ΠΕ1 συνέβαλλε στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας και της υγείας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, εξασφαλίζοντας παράλληλα την οικονομική βιωσιμότητα και την κοινωνική ευημερία των κοινοτήτων που εξαρτώνται από την αλιεία.

Η υλοποίηση της ΠΕ 1 του ΕΠΑΛΘ απαιτούσε σημαντικές οικονομικές επενδύσεις προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που είχαν τεθεί για τη βελτίωση της βιωσιμότητας, της αποδοτικότητας, της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας στον

τομέα της αλιείας στην Ελλάδα. Τα οικονομικά στοιχεία που παρουσιάζονται στη συνέχεια έχουν αντληθεί από την Έκθεση της πιο πρόσφατης Συνεδρίας της Επιτροπής Παρακολούθησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος (2023).

Συνολική Δημόσια Δαπάνη. Η συνολική Δημόσια Δαπάνη (ΔΔ) για την ΠΕ 1 ανήλθε σε 195.133.334,00 ευρώ. Η δαπάνη καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δράσεων που υλοποιήθηκαν με στόχο την ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας των αλιευτικών δραστηριοτήτων, την αύξηση της αποδοτικότητας στη χρήση των θαλάσσιων πόρων, την προώθηση της καινοτομίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των αλιευτικών επιχειρήσεων. Η υψηλή αυτή δαπάνη αντανακλά τη δέσμευση για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων του προγράμματος και τη βελτίωση των συνθηκών στον τομέα της αλιείας.

Πληρωμές και απορρόφηση πόρων. Από τη συνολική Δημόσια Δαπάνη, οι πληρωμές που πραγματοποιήθηκαν ανήλθαν σε 128.938.432,68 ευρώ. Το ποσοστό απορρόφησης των διαθέσιμων πόρων ήταν 66,08%. Οι πληρωμές αυτές διατέθηκαν για τη χρηματοδότηση έργων και δράσεων που σχεδιάστηκαν για να επιτύχουν τους συγκεκριμένους στόχους του Προγράμματος. Οι πληρωμές αυτές έχουν καλυφθεί τόσο από εθνικούς όσο και από ενωσιακούς πόρους.

Εντάξεις έργων. Οι εντάξεις έργων για την Προτεραιότητα 1 ανήλθαν σε 243.846.192,37 ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί σε 124,97% της συνολικής δημόσιας δαπάνης της ΠΕ1. Αυτό το ποσό αντιπροσωπεύει την αξία των έργων που εγκρίθηκαν και εντάχθηκαν στο πλαίσιο του Προγράμματος, τα οποία περιλάμβαναν δράσεις για τη βελτίωση των αλιευτικών πρακτικών, την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, την προώθηση της καινοτομίας και την ενίσχυση των αλιευτικών επιχειρήσεων. Η ένταξη αυτών των έργων ήταν κρίσιμη για την επίτευξη των στόχων της ΠΕ 1 και την εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης στον τομέα της αλιείας.

Προσκλήσεις. Στο πλαίσιο της ΠΕ1 εκδόθηκαν συνολικά 19 προσκλήσεις από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (ΕΥΔ) του ΕΠΑΛΘ. Οι προσκλήσεις αυτές αφορούσαν σε ένα ευρύ φάσμα δράσεων, όπως η καινοτομία στην αλιεία, η βελτίωση των υποδομών σε λιμένες και ιχθυόσκαλες, η προστασία και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας, η ενεργειακή απόδοση των αλιευτικών σκαφών, η προσωρινή παύση αλιευτικών δραστηριοτήτων λόγω της πανδημίας COVID-19 και η οριστική παύση

αλιευτικών δραστηριοτήτων. Οι στόχοι και τα αποτελέσματα των δράσεων – Πράξεων παρουσιάζονται αναλυτικά στην επόμενη ενότητα.

3.2.2. Συμβολή του ΕΠΑΛΘ στους Ειδικούς Στόχους (ΕΣ) για την Αλιεία

Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει τα Μέτρα και τα σχετικά οικονομικά στοιχεία ανά ΕΣ του ΕΠΑΛΘ, με βάση την Έκθεση της πιο πρόσφατης Συνεδρίας της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος (2023). Επεξηγηματικές πληροφορίες σχετικά με τα Μέτρα, τις χρηματοδοτούμενες Πράξεις και την συμβολή τους σε κάθε ΕΣ, παρουσιάζονται στις ενότητες που ακολουθούν.

Πίνακας 3. Μέτρα της ΠΕ1 ανά ΕΣ

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ (ΕΣ)	ΜΕΤΡΟ	ΑΡ. ΠΡΑΞΕΩΝ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΑ ΕΝΤΑΞΕΩΝ (€)	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ (€)
ΕΣ1	6.1.14 (άρθρο 37): Υποστήριξη για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των μέτρων διατήρησης (δεν ενεργοποιήθηκε)	-	-	-
	6.1.15 (άρθρο 38): Μείωση των επιπτώσεων της αλιείας στο θαλάσσιο περιβάλλον και προσαρμογή της αλιείας στην προστασία των ειδών (δεν ενεργοποιήθηκε)	-	-	-
	6.1.16 (άρθρο 39): Καινοτομία που συνδέεται με τη διατήρηση των θαλάσσιων βιολογικών πόρων	4	1.464.803,33	712.449,64
	6.1.24: Αλιευτικοί λιμένες, τόποι εκφόρτωσης, ιχθυόσκαλες και καταφύγια (δεν ενεργοποιήθηκε)	-	-	-
ΕΣ2	6.1.18: Προστασία και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων και καθεστώτα αντιστάθμισης στο πλαίσιο των βιώσιμων	12	28.762.325,42	2.860.533,96

	αλιευτικών δραστηριοτήτων			
ΕΣ3	6.1.10: Οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων	664	40.676.193,50	40.676.865,50
ΕΣ4	3.1.8: Υγεία και ασφάλεια	187	5.517.439,83	4.214.038,36
	3.1.9: Προσωρινή παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων λόγω της επιδημικής έκρηξης της Covid-19	6.842	40.807.807,36	39.792.318,86
	3.1.22: Προστιθέμενη αξία, ποιότητα των προϊόντων και χρήση των ανεπιθύμητων αλιευμάτων	158	4.479.441,92	3.000.798,73
	3.1.23: Αλιευτικοί λιμένες, τόποι εκφόρτωσης, ιχθυόσκαλες και καταφύγια	39	117.965.707,95	35.218.827,54
ΕΣ5	3.1.1: Καινοτομία στην αλιεία	14	4.172.473,06	2.462.600,09
	4.1.20: Ενεργειακή απόδοση και μετριασμός της κλιματικής αλλαγής	187	5.517.439,83	4.214.038,36
ΕΣ6	8.1.4 και 8.1.5 (δεν ενεργοποιήθηκαν)	-	-	-

Πηγή: ΕΥΔ - ΕΠΑΛΘ 2023, Πρόοδος Υλοποίησης ΕΠΑΛΘ 2014-2020.

ΕΣ1. Μείωση του αντικτύπου της αλιείας στο θαλάσσιο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της κατά το δυνατόν αποφυγής και μείωσης των ανεπιθύμητων αλιευμάτων

Η μείωση του αντικτύπου της αλιείας στο θαλάσσιο περιβάλλον αποτελεί έναν από τους πρωταρχικούς στόχους της ΠΕ 1. Η αλιεία έχει σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως η απώλεια βιοποικιλότητας, η καταστροφή οικοτόπων και η εξάντληση των αλιευτικών αποθεμάτων (Rice & Garcia, 2011; Koutsidi et al., 2016). Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων, το ΕΠΑΛΘ προώθησε πρακτικές αλιείας που μειώνουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Αυτό περιλαμβάνει τη χρήση επιλεκτικών αλιευτικών εργαλείων και τεχνικών που μειώνουν τις παρεμπόμπουσες αλιεύσεις και τα ανεπιθύμητα αλιεύματα. Επιπλέον, η εφαρμογή μέτρων διαχείρισης που προστατεύουν τα ευάλωτα θαλάσσια οικοσυστήματα και η ενίσχυση των ελέγχων για την αποφυγή της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας είναι κρίσιμης σημασίας, καθώς συμβάλλουν στη μείωση της αλιευτικής πίεσης στα αλιευτικά

αποθέματα, διασφαλίζοντας τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και την υγεία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων (Moutopoulos et al., 2016; Gaines et al., 2018). Μέσω αυτών των Μέτρων, η ΠΕ 1 επεδίωξε να δημιουργήσει ένα πλαίσιο για μια πιο υπεύθυνη και περιβαλλοντικά βιώσιμη αλιεία.

Από τα Μέτρα που συνδέονται με τον ΕΣ1, μόνο το Μέτρο 6.1.16 έχει ενεργοποιηθεί και έχουν επιτευχθεί εντάξεις Πράξεων στο πλαίσιο υλοποίησής του (Πίνακας 2). Συγκεκριμένα, οι τέσσερις Πράξεις που εντάχθηκαν στο Μέτρο 6.1.16 συνεισφέρουν στον ΕΣ1 του προγράμματος, που αφορά στη διατήρηση των θαλάσσιων βιολογικών πόρων και στη μείωση των επιπτώσεων της αλιείας στο θαλάσσιο περιβάλλον, με τους εξής τρόπους:

Προστασία απειλούμενων ειδών.

Η προστασία των απειλούμενων ειδών, όπως η πίννα *Pinna nobilis*, αποτέλεσε έναν από τους βασικούς στόχους των πράξεων του Μέτρου 6.1.16 του ΕΠΑΛΘ 2014-2020. Η πίννα είναι ένα είδος οστρακοειδούς που αντιμετώπιζε σοβαρό κίνδυνο εξαφάνισης λόγω της μαζικής θνησιμότητας που προκλήθηκε από παράσιτα και παθογόνα (Scarpa et al., 2020; Zotou et al., 2020; Zgouridou et al., 2022). Οι καινοτόμες δράσεις που υλοποιήθηκαν περιλάμβαναν την παρακολούθηση και την υποβοήθηση της ανάκαμψης του πληθυσμού της πίννας, συμβάλλοντας έτσι στη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Συγκεκριμένα, οι δράσεις περιλάμβαναν τη συλλογή δεδομένων σχετικά με την κατανομή και την κατάσταση των πληθυσμών της πίννας, την ανάπτυξη πρωτοκόλλων για τη διάσωση και τη μεταφορά υγιών ατόμων, την εκτροφή νεαρών ατόμων πίννας σε ελεγχόμενο περιβάλλον και την επανατοποθέτησή τους στη φύση. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν ενέργειες ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης του κοινού σχετικά με τη σημασία της προστασίας του είδους. Η δράση αυτή συνέβαλε στη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της αλιείας στο θαλάσσιο περιβάλλον και στη σταθερότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, υποστηρίζοντας τον ΕΣ 1 του Προγράμματος.

Μείωση θαλάσσιων απορριμμάτων.

Η μείωση των θαλάσσιων απορριμμάτων, ειδικά των μανωμένων διχτυών ή "διχτυών φαντάσματα", αποτέλεσε μια κρίσιμη παρέμβαση για την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Τα εγκαταλελειμμένα αλιευτικά εργαλεία αποτελούν σημαντική πηγή θαλάσσιων απορριμμάτων, τα οποία επιφέρουν εκτεταμένες βλάβες στα θαλάσσια οικοσυστήματα, παγιδεύοντας και προκαλώντας τον θάνατο θαλάσσιων οργανισμών. (Wilcox et al., 2016). Στο πλαίσιο του Μέτρου 6.1.16, αναπτύχθηκαν και εφαρμόστηκαν καινοτόμες τεχνικές και πρακτικές για τη μείωση του αντίκτυπου των μανωμένων διχτυών στο θαλάσσιο περιβάλλον. Αυτό περιλάμβανε τη χρήση βιοδιασπώμενων υλικών για την κατασκευή των διχτυών, τη βελτίωση των συστημάτων σήμανσης και εντοπισμού των διχτυών ώστε να είναι ευκολότερη η ανάκτησή τους σε περίπτωση απώλειας, και την ευαισθητοποίηση των αλιέων για την ορθή χρήση και απόρριψη των αλιευτικών εργαλείων (Ganias et al., 2023). Η εφαρμογή των αποτελεσμάτων της δράσης αυτής αναμένεται να συμβάλλουν στη μείωση των θαλάσσιων απορριμμάτων και στη βελτίωση της κατάστασης των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, ενισχύοντας την προστασία των θαλάσσιων πόρων.

Αξιοποίηση εισβολικών ειδών.

Η αξιοποίηση των εισβολικών ειδών ιχθύων του γένους *Lagocerphalus*, αποτέλεσε μια καινοτόμο προσέγγιση για τη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων. Τα εισβολικά είδη αποτελούν απειλή για τα αυτόχθονα είδη και τα οικοσυστήματα, καθώς διαταράσσουν την ισορροπία του οικοσυστήματος (Roussos et al., 2021; Kroetz et al., 2022; Tsirintanis et al., 2023). Η δράση που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Μέτρου 6.1.16 στόχευε στην παραγωγή ιχθυάλευρου από λαγοκέφαλο, το οποίο μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως τροφή για εκτρεφόμενα είδη υδατοκαλλιέργειας. Με αυτόν τον τρόπο, αναμένεται να μειωθεί η πίεση στους φυσικούς πληθυσμούς ψαριών που χρησιμοποιούνται παραδοσιακά για την παραγωγή ιχθυάλευρου, όπως η σαρδέλα. Η δράση περιλάμβανε τη συλλογή και επεξεργασία των λαγοκέφαλων, την ανάπτυξη και βελτιστοποίηση της διαδικασίας παραγωγής ιχθυάλευρου και την αξιολόγηση της θρεπτικής αξίας του ιχθυάλευρου για τα εκτρεφόμενα είδη (Roussos et al., 2021). Η χρήση ιχθυάλευρου από λαγοκέφαλους δύναται να μειώσει την εξάρτηση της υδατοκαλλιέργειας από τους αλιευτικούς πόρους, προάγοντας την αειφορία και τη βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων.

Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση.

Η ευαισθητοποίηση και η εκπαίδευση των πολιτών και των εμπλεκόμενων φορέων ήταν κρίσιμης σημασίας για την επίτευξη των στόχων του Μέτρου 6.1.16. Οι δράσεις ευαισθητοποίησης περιλάμβαναν την ενημέρωση του κοινού για τη σημασία της προστασίας των θαλάσσιων βιολογικών πόρων και την εκπαίδευση των αλιέων σχετικά με τις καλύτερες πρακτικές για τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της αλιείας. Η εκπαίδευση περιλάμβανε την κατανόηση της βιολογίας και της οικολογίας των απειλούμενων ειδών, τη χρήση καινοτόμων τεχνικών για την αλιεία και τη μείωση των θαλάσσιων απορριμμάτων, και την προώθηση βιώσιμων πρακτικών στην υδατοκαλλιέργεια. Οι δράσεις αυτές συνέβαλαν στην ανάπτυξη μιας κουλτούρας αειφορίας και υπεύθυνης διαχείρισης των θαλάσσιων πόρων, ενισχύοντας τη συνολική προσπάθεια για τη διατήρηση των θαλάσσιων βιολογικών πόρων (Ison et al., 2024).

Συνολικά, οι παραπάνω Πράξεις προάγουν την προστασία και διατήρηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας, μειώνουν τις επιπτώσεις της αλιείας στο θαλάσσιο περιβάλλον, και υποστηρίζουν την αειφόρο διαχείριση των θαλάσσιων πόρων, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην επίτευξη του Ειδικού Στόχου 1 του ΕΠΑΛΘ 2014-2020.

ΕΣ2. Προστασία και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων

Η προστασία και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων είναι ένας βασικός στόχος της Προτεραιότητας 1. Η υποβάθμιση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και η απώλεια της βιοποικιλότητας έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην αλιεία και τη συνολική υγεία του θαλάσσιου περιβάλλοντος (Thrush et al., 2016). Για την επίτευξη αυτού του στόχου, το ΕΠΑΛΘ 2014-2020 υποστήριξε δράσεις που επικεντρώνονται στη διατήρηση και αποκατάσταση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, όπως η δημιουργία θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, η αποκατάσταση οικοτόπων και η εφαρμογή μέτρων για την προστασία των απειλούμενων ειδών. Οι πρωτοβουλίες αυτές περιλαμβάνουν επίσης την ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας και της παρακολούθησης για την κατανόηση των αλλαγών στη

θαλάσσια βιοποικιλότητα και την αποτελεσματική διαχείριση των θαλάσσιων πόρων. Με την προώθηση αυτών των μέτρων, η ΠΕ 1 στοχεύει στη διασφάλιση της ανθεκτικότητας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας, ενισχύοντας παράλληλα τη βιωσιμότητα του αλιευτικού τομέα. Ο ΕΣ2 συνέβαλλε στα εξής:

Προστασία και αποκατάσταση οικοσυστημάτων.

Τα έργα- Πράξεις που εντάχθηκαν στο Μέτρο 6.1.18 (Πίνακας 2) είχαν ως κύριο στόχο την προστασία και αποκατάσταση των υδάτινων οικοσυστημάτων και των λιμνοθαλασσών σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Οι παρεμβάσεις αυτές περιλάμβαναν την αποκατάσταση της φυσικής ροής των υδάτων, τη βελτίωση της ποιότητας των υδάτων και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Με την αποκατάσταση της φυσικής ροής, επιτεύχθηκε η ανανέωση των υδάτων και η βελτίωση της υδρολογικής ισορροπίας, ενώ η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων συνέβαλε στην ενίσχυση της ικανότητας των οικοσυστημάτων να υποστηρίζουν ποικίλες μορφές ζωής. Η διατήρηση της βιοποικιλότητας επιτεύχθηκε μέσω ειδικών δράσεων για την προστασία των τοπικών ειδών και των οικοτόπων τους. Αυτές οι παρεμβάσεις ενίσχυσαν τη βιωσιμότητα των υδάτινων οικοσυστημάτων, υποστηρίζοντας τις τοπικές κοινότητες που εξαρτώνται από την αλιεία για την οικονομική τους επιβίωση. Επιπλέον, τα έργα αυτά βοήθησαν στη βελτίωση των αλιευτικών αποθεμάτων, διασφαλίζοντας ότι οι αλιευτικές δραστηριότητες μπορούσαν να συνεχίσουν με βιώσιμο τρόπο. Η αποκατάσταση των οικοσυστημάτων συνέβαλε επίσης στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των περιοχών αυτών στις κλιματικές αλλαγές, διασφαλίζοντας την μακροπρόθεσμη υγεία και ευημερία των οικοσυστημάτων και των ανθρώπων που εξαρτώνται από αυτά.

Μείωση των αρνητικών επιπτώσεων των ξενικών ειδών.

Τα έργα που αφορούσαν τον έλεγχο και την αξιοποίηση των χωροκατακτητικών ξενικών ειδών, όπως ο λαγοκέφαλος και το μπλε καβούρι, συνέβαλαν σημαντικά στη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων αυτών των ειδών στα τοπικά οικοσυστήματα (Kalogirou, 2013; Roussos et al., 2021; Tsirintanis et al., 2023). Αυτά τα είδη αποτελούν σημαντική απειλή για τα αυτόχθονα είδη και τα τοπικά οικοσυστήματα, καθώς είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικά και μπορούν να διαταράξουν την οικολογική

ισορροπία. Τα έργα αυτά επικεντρώθηκαν στην ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων για την καταγραφή, χαρτογράφηση και περιορισμό των πληθυσμών αυτών των εισβολικών ειδών (Roussos et al., 2021). Οι μέθοδοι περιλάμβαναν τη χρήση τεχνολογιών αιχμής για την παρακολούθηση των πληθυσμών και την εφαρμογή μέτρων ελέγχου, όπως η χρήση βιολογικών και μηχανικών μέσων για τη μείωση των πληθυσμών τους. Η αντιμετώπιση των ξενικών ειδών συμβάλει στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και στην προστασία των αυτόχθονων ειδών, ενισχύοντας έτσι τη βιοποικιλότητα των τοπικών οικοσυστημάτων. Επιπλέον, η μείωση των πληθυσμών των ξενικών ειδών βοηθά στην προστασία των αλιευτικών αποθεμάτων, καθώς μειώνεται ο ανταγωνισμός για τους πόρους και βελτιώνονται οι συνθήκες για την επιβίωση των αυτόχθονων ειδών. Οι δράσεις αυτές υποστήριξαν τη βιώσιμη διαχείριση των αλιευτικών πόρων, συμβάλλοντας στη μακροπρόθεσμη ευημερία των τοπικών οικοσυστημάτων και των κοινοτήτων που εξαρτώνται από αυτούς.

Βελτίωση της ποιότητας των υδάτων.

Η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων αποτέλεσε έναν από τους κεντρικούς στόχους των έργων που εντάχθηκαν στο Μέτρο 6.1.18. Πολλά από τα έργα αυτά επικεντρώθηκαν σε δράσεις καθαρισμού των υδάτων και ελέγχου της ρύπανσης, προκειμένου να δημιουργήσουν ένα πιο υγιές περιβάλλον για τα υδρόβια είδη. Ο καθαρισμός των υδάτων περιλάμβανε την απομάκρυνση ρύπων και απορριμμάτων από τις υδάτινες οδούς και τις λιμνοθάλασσες, καθώς και τη χρήση τεχνολογιών αιχμής για την ανίχνευση και εξάλειψη της ρύπανσης. Οι ενέργειες αυτές είχαν ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της ποιότητας των υδάτων, καθιστώντας τα πιο καθαρά και ασφαλή για την υδρόβια ζωή. Η καλή ποιότητα των υδάτων είναι θεμελιώδης για τη βιώσιμη αλιεία, καθώς επηρεάζει άμεσα την υγεία και την παραγωγικότητα των αλιευτικών αποθεμάτων. Τα υγιή υδάτινα οικοσυστήματα μπορούν να υποστηρίξουν μεγαλύτερους και πιο ανθεκτικούς πληθυσμούς ιχθύων, βελτιώνοντας έτσι τις αλιευτικές αποδόσεις και εξασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα των αλιευτικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων συνέβαλε στη γενικότερη ευημερία των τοπικών οικοσυστημάτων, υποστηρίζοντας την ανάπτυξη της βιοποικιλότητας και ενισχύοντας την ανθεκτικότητα των οικοσυστημάτων στις περιβαλλοντικές πιέσεις και την κλιματική αλλαγή (Nair & Nayak, 2023). Μέσω αυτών των δράσεων, τα έργα που εντάχθηκαν στο Μέτρο 6.1.18 συνέβαλαν ουσιαστικά στην

επίτευξη των σκοπών του Ειδικού Στόχου 2 του ΕΠΑΛΘ 2014-2020.

Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση.

Οι δράσεις ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης των πολιτών και των εμπλεκόμενων φορέων αποτέλεσαν κρίσιμη πτυχή των έργων του Μέτρου 6.1.18. Αυτές οι δράσεις στόχευαν στην ενημέρωση του κοινού για τη σημασία της προστασίας των θαλάσσιων βιολογικών πόρων και στην εκπαίδευση των αλιέων σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές για τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της αλιείας. Η εκπαίδευση περιλάμβανε την κατανόηση της βιολογίας και της οικολογίας των απειλούμενων ειδών, τη χρήση καινοτόμων τεχνικών για την αλιεία και τη μείωση των θαλάσσιων απορριμμάτων, και την προώθηση βιώσιμων πρακτικών στην υδατοκαλλιέργεια. Μέσα από σεμινάρια, εργαστήρια και εκστρατείες ευαισθητοποίησης, οι πολίτες και οι αλιείς ενημερώθηκαν για τη σημασία της προστασίας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και εκπαιδεύτηκαν σε πρακτικές που μειώνουν τις αρνητικές επιπτώσεις της αλιείας. Οι δράσεις αυτές συνέβαλαν στην ανάπτυξη μιας κουλτούρας αειφορίας και υπεύθυνης διαχείρισης των θαλάσσιων πόρων, ενισχύοντας τη συνολική προσπάθεια για τη διατήρηση των θαλάσσιων βιολογικών πόρων (Nilsson et al., 2019). Επιπλέον, η ενημέρωση και εκπαίδευση του κοινού και των αλιέων βελτίωσε τις πρακτικές αλιείας, με αποτέλεσμα τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον και την ενίσχυση της βιωσιμότητας των αλιευτικών δραστηριοτήτων (Eliassen et al., 2014). Μέσω αυτών των δράσεων, τα έργα του Μέτρου 6.1.18 συνέβαλαν ουσιαστικά στην επίτευξη των σκοπών του Ειδικού Στόχου 2 του ΕΠΑΛΘ 2014-2020, προάγοντας τη βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων και την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

ΕΣ3. Εξασφάλιση ισορροπίας μεταξύ της αλιευτικής ικανότητας και των διαθέσιμων αλιευτικών δυνατοτήτων

Η εξασφάλιση ισορροπίας μεταξύ της αλιευτικής ικανότητας και των διαθέσιμων αλιευτικών δυνατοτήτων είναι κρίσιμη για τη βιώσιμη διαχείριση των αλιευτικών αποθεμάτων (European Commission, 2021). Αυτός ο στόχος αποσκοπεί στη ρύθμιση της αλιευτικής προσπάθειας ώστε να ανταποκρίνεται στις πραγματικές δυνατότητες των αλιευτικών αποθεμάτων, αποφεύγοντας την υπεραλίευση και την εξάντληση των πόρων. Στο πλαίσιο του ΕΠΑΛΘ 2014-2020, προωθούνται Μέτρα για την προσαρμογή της αλιευτικής ικανότητας μέσω της μείωσης του αριθμού των αλιευτικών σκαφών και

της παροχής κινήτρων για την έξοδο από τον τομέα της αλιείας. Επιπλέον, ενισχύεται η επιστημονική παρακολούθηση και η συλλογή δεδομένων για την αξιολόγηση των αλιευτικών αποθεμάτων και τη λήψη ενημερωμένων αποφάσεων διαχείρισης. Οι δράσεις αυτές συμβάλλουν στη διατήρηση της αλιευτικής προσπάθειας σε επίπεδα που επιτρέπουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των αλιευτικών πόρων, προστατεύοντας ταυτόχρονα την οικονομική βιωσιμότητα των αλιευτικών κοινοτήτων.

Το Μέτρο 6.1.10 αφορά στην «Οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων». Στόχος του Μέρους είναι η επίτευξη διαρκούς ισορροπίας μεταξύ των αλιευτικών πόρων και των αντίστοιχων αλιευτικών δραστηριοτήτων, μέσω της χρηματοδότησης της οριστικής παύσης των αλιευτικών δραστηριοτήτων.

Στο πλαίσιο του Μέρους εντάχθηκαν 766 Πράξεις, οι οποίες αφορούν στην οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων μέσω της διάλυσης αλιευτικών σκαφών (Πίνακας 2). Από αυτές, 656 πράξεις ολοκληρώθηκαν και καταβλήθηκε στους δικαιούχους οικονομική ενίσχυση ύψους 40.152.667,50 ευρώ, ενώ για 101 πράξεις οι δικαιούχοι παραιτήθηκαν της διαδικασίας διάλυσης των σκαφών τους και κατά συνέπεια απεντάχθηκαν από το Πρόγραμμα. Επιπλέον, 9 σκάφη εντάχθηκαν στη δράση της διατήρησης των παραδοσιακών ξύλινων σκαφών, εκ των οποίων το ένα δεν συμμετείχε στη διαδικασία βάσει σχετικής αίτησης παραίτησης του δικαιούχου ιδιοκτήτη του. Για τα υπόλοιπα 8 σκάφη ολοκληρώθηκε η διαδικασία επαλήθευσης και καταβλήθηκε στους δικαιούχους οικονομική ενίσχυση ύψους 523.526€.

Συνολικά, το Μέτρο 6.1.10 συνέβαλε καθοριστικά στον ΕΣ 3 του ΕΠΑΛΘ 2014-2020, εξασφαλίζοντας την ισορροπία μεταξύ της αλιευτικής ικανότητας και των διαθέσιμων αλιευτικών δυνατοτήτων. Μέσω της οριστικής παύσης των αλιευτικών δραστηριοτήτων, επιτεύχθηκε η μείωση της αλιευτικής πίεσης, η προώθηση της βιώσιμης αλιείας, η οικονομική υποστήριξη των αλιέων, η ενίσχυση της διαχείρισης των αλιευτικών πόρων και η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Αυτές οι δράσεις υποστήριξαν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της αλιείας και συνέβαλαν στη διατήρηση της ισορροπίας στα θαλάσσια οικοσυστήματα.

Ο ΕΣ3 συνέβαλλε στα εξής:

Πρωώθηση της βιώσιμης αλιείας.

Η οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων μέσω του Μέτρου 6.1.10 βοήθησε στη μείωση της πίεσης στους αλιευτικούς πόρους. Με τη μείωση του αριθμού των αλιευτικών σκαφών, μειώθηκε και η συνολική ποσότητα αλιευμάτων, επιτρέποντας στους πληθυσμούς ψαριών να ανακάμψουν. Αυτό ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για τα είδη που υπέφεραν από υπεραλίευση, καθώς η μειωμένη αλιευτική πίεση επέτρεψε την αποκατάσταση των πληθυσμών τους σε βιώσιμα επίπεδα.

Οικονομική υποστήριξη των αλιέων.

Μέσω του Μέτρου 6.1.10, οι αλιείς που αποσύρθηκαν από την αλιεία έλαβαν οικονομική υποστήριξη για την απώλεια του επαγγελματικού αλιευτικού τους σκάφους και των εισοδημάτων τους. Αυτή η υποστήριξη ήταν απαραίτητη για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της μείωσης του αλιευτικού στόλου (Skerritt et al., 2020). Παρείχε επίσης κίνητρα για τους αλιείς να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα απόσυρσης, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα του Μέτρου.

Ενίσχυση της διαχείρισης αλιευτικών πόρων.

Η μείωση της αλιευτικής ικανότητας μέσω της οριστικής παύσης των αλιευτικών δραστηριοτήτων διευκόλυνε τη διαχείριση των αλιευτικών πόρων. Με λιγότερα σκάφη να δραστηριοποιούνται στη θάλασσα, οι αρμόδιες αρχές μπόρεσαν να εφαρμόσουν πιο αποτελεσματικά Μέτρα διαχείρισης και να παρακολουθούν αρτιότερα την κατάσταση των αλιευτικών αποθεμάτων. Η καλύτερη διαχείριση των αλιευτικών πόρων συνέβαλε στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της αλιείας και στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος (Hilborn et al., 2020).

Περιβαλλοντικά οφέλη.

Η οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων είχε και σημαντικά περιβαλλοντικά οφέλη. Με τη μείωση της αλιευτικής πίεσης, οι θαλάσσιοι οικότοποι είχαν την ευκαιρία να ανακάμψουν, ενώ μειώθηκε και η παρεμπόμπουσα αλίευση μη στοχευμένων ειδών. Αυτό συνέβαλε στη βελτίωση της συνολικής υγείας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, ενισχύοντας την βιοποικιλότητα και την ανθεκτικότητα των θαλάσσιων πληθυσμών (Colloca et al., 2017).

ΕΣ4. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των αλιευτικών επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των παράκτιων στόλων μικρής κλίμακας και βελτίωσης της ασφάλειας ή των συνθηκών εργασίας

Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των αλιευτικών επιχειρήσεων είναι ουσιαστική για την ενίσχυση της οικονομικής απόδοσης του τομέα. Αυτός ο στόχος περιελάμβανε τη στήριξη των επιχειρήσεων για την υιοθέτηση καινοτόμων τεχνολογιών και πρακτικών, την προώθηση της διαφοροποίησης των αλιευτικών προϊόντων και τη βελτίωση της προστιθέμενης αξίας τους. Ειδική έμφαση δόθηκε στις παράκτιες αλιευτικές κοινότητες και τους μικρής κλίμακας στόλους, που συχνά αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες προκλήσεις. Επιπλέον, προωθήθηκαν Μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και της ασφάλειας στις αλιευτικές επιχειρήσεις, με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας και την προστασία της υγείας και της ευημερίας των αλιέων. Οι δράσεις αυτές ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα του τομέα και διασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των αλιευτικών επιχειρήσεων, την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Τα Μέτρα 3.1.8, 3.1.9, 3.1.22, και 3.1.23 του ΕΠΑΛΘ 2014-2020 συνέβαλαν ουσιαστικά στην επίτευξη του ΕΣ 4, ο οποίος αφορά στην εξασφάλιση ισορροπίας μεταξύ της αλιευτικής ικανότητας και των διαθέσιμων αλιευτικών δυνατοτήτων (Πίνακας 2). Η συνεισφορά αυτή επιτεύχθηκε μέσω της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας και ασφάλειας, της ενεργειακής απόδοσης, της οικονομικής υποστήριξης λόγω της πανδημίας COVID-19, της προστιθέμενης αξίας και ποιότητας των προϊόντων, καθώς και της ενίσχυσης των υποδομών.

Ο ΕΣ4 συνέβαλλε στα εξής:

Βελτίωση συνθηκών εργασίας και ασφάλειας.

Το Μέτρο 3.1.8 είχε ως στόχο τη βελτίωση της υγείας, υγιεινής, ασφάλειας και των εργασιακών συνθηκών των αλιέων. Οι επενδύσεις αφορούσαν στην προμήθεια και στην εγκατάσταση εξοπλισμού ασφαλείας στα σκάφη, όπως σωσίβια, ραντάρ, συστήματα επικοινωνίας και πυρόσβεσης. Επίσης, υλοποιήθηκαν έργα για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας πάνω στα σκάφη, όπως καταλληλότερα καταλύματα και

υγειονομικές υποδομές. Αυτό βελτίωσε την ασφάλεια και την ποιότητα εργασίας των αλιέων, μειώνοντας τα ατυχήματα και τις επαγγελματικές ασθένειες.

Ενεργειακή απόδοση και μείωση εκπομπών.

Το Μέτρο 4.1.20 στόχευε στον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης των αλιευτικών σκαφών. Οι επενδύσεις αφορούσαν στην αναβάθμιση των κινητήρων των σκαφών σε πιο αποδοτικούς και φιλικούς προς το περιβάλλον και στην εγκατάσταση ηλιακών πάνελ και άλλων τεχνολογιών για την εξοικονόμηση ενέργειας. Αυτό οδήγησε σε μείωση των εκπομπών ρύπων και βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, συνεισφέροντας στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Οικονομική υποστήριξη λόγω πανδημίας.

Το Μέτρο 3.1.9 ενεργοποιήθηκε για την αντιστάθμιση του εισοδήματος των αλιέων που επλήγησαν από την πανδημία COVID-19. Η οικονομική ενίσχυση που παρασχέθηκε μέσω του Μέτρου αυτού βοήθησε τους αλιείς να διατηρήσουν τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεών τους κατά την περίοδο της κρίσης, διασφαλίζοντας τη συνέχεια της δραστηριότητάς τους και μειώνοντας τις οικονομικές τους απώλειες.

Προστιθέμενη αξία και ποιότητα προϊόντων.

Το Μέτρο 3.1.22 αποσκοπούσε στη διεύρυνση των δραστηριοτήτων των αλιέων, στην επεξεργασία, εμπορία και άμεση πώληση των αλιευμάτων, καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας των αλιευτικών προϊόντων. Οι δράσεις περιλάμβαναν την κατασκευή και αναβάθμιση μονάδων επεξεργασίας και συσκευασίας, τη χρήση τεχνολογιών για τη βελτίωση της ποιότητας και την ανάπτυξη νέων προϊόντων. Αυτό οδήγησε σε αύξηση της προστιθέμενης αξίας και βελτίωση της ποιότητας των αλιευτικών προϊόντων, ενισχύοντας την οικονομική απόδοση των επιχειρήσεων.

Ενίσχυση υποδομών.

Το Μέτρο 3.1.23 στόχευε στη βελτίωση των υποδομών στους αλιευτικούς λιμένες, στις ιχθυόσκαλες, στους τόπους εκφόρτωσης και στα καταφύγια. Οι επενδύσεις περιλάμβαναν την κατασκευή και αναβάθμιση λιμένων, την εγκατάσταση σύγχρονων

συστημάτων διαχείρισης αλιευμάτων και την ανάπτυξη υποδομών για την υποστήριξη των αλιευτικών δραστηριοτήτων. Αυτές οι βελτιώσεις οδήγησαν στην ενίσχυση και αναβάθμιση των υποδομών, βελτιώνοντας τη λειτουργικότητα και ασφάλεια των αλιευτικών δραστηριοτήτων.

Με την εφαρμογή αυτών των μέτρων, επιτεύχθηκε συνολική βελτίωση στις συνθήκες εργασίας και ασφάλειας, ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης, παροχή οικονομικής στήριξης, αύξηση της προστιθέμενης αξίας και ποιότητας των προϊόντων και αναβάθμιση των υποδομών. Αυτές οι δράσεις συνέβαλαν ουσιαστικά στην επίτευξη του Ειδικού Στόχου 4, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα των αλιευτικών επιχειρήσεων.

ΕΣ5. Παροχή στήριξης για την ενίσχυση της τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένων της αύξησης της ενεργειακής αποδοτικότητας και της μεταφοράς γνώσης

Ο ΕΣ5 συνέβαλλε στα εξής:

Καινοτομία στην αλιεία & αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αλιευτικών προϊόντων.

Το Μέτρο 3.1.1, στόχευσε στην ενίσχυση της τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας στον τομέα της αλιείας, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης της ενεργειακής αποδοτικότητας και της μεταφοράς γνώσης. Οι πράξεις που εντάχθηκαν αφορούσαν σε ένα ευρύ φάσμα καινοτόμων δράσεων.

Στην συνέχεια παρουσιάζονται ορισμένες ενδεικτικές Πράξεις που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του Μέτρου:

Διάρκεια Ζωής Νωπού Γαύρου: Στόχος αυτού του έργου ήταν η παράταση της εμπορικής διάρκειας ζωής του νωπού γαύρου με τη χρήση μικρο-νανοφυσαλίδων όζοντος στο νερό και τον πάγο που χρησιμοποιείται κατά τη συντήρηση (Charikleous et al., 2022). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η μέθοδος αυτή ήταν αποτελεσματική σε χαμηλές θερμοκρασίες, αλλά η συγκέντρωση του όζοντος μειωνόταν με την πάροδο του χρόνου. Η μελέτη εξέτασε επίσης διάφορες φυσικοχημικές, μικροβιολογικές και βιοχημικές μεταβλητές που επηρεάζουν την ποιότητα του γαύρου κατά τη συντήρηση, όπως η μικροβιακή ποικιλότητα, το προφίλ λιπαρών οξέων και το πρωτέωμα.

Επιπλέον, διεξήχθη οργανοληπτικός έλεγχος για την αξιολόγηση της ποιότητας του γαύρου μετά από διαφορετικές περιόδους αποθήκευσης.

Αλιευτική Αξιοποίηση και Διαχείριση Ολοθουρίων: Το έργο επικεντρώθηκε στην αλιευτική αξιοποίηση των ολοθουρίων, θαλάσσιων ασπόνδυλων με πιθανές εφαρμογές στη βιομηχανία τροφίμων και τη φαρμακοβιομηχανία (Vafidis & Antoniadou, 2023). Οι ερευνητές μελέτησαν την αφθονία, τη βιολογία και τη γενετική ποικιλότητα των ολοθουρίων στις ελληνικές θάλασσες, με στόχο τον εντοπισμό πιθανών αλιευτικών ζωνών. Ανέπτυξαν επίσης μεθόδους για τη διατήρηση των ολοθουρίων και τη μεταποίησή τους σε προϊόντα διατροφής και φαρμακευτικά προϊόντα. Η εμπορική αξιοποίηση των ολοθουρίων θα μπορούσε να προσφέρει νέες ευκαιρίες εισοδήματος στους αλιείς και να συμβάλει στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Έλεγχος Αυθεντικότητας και Νοθείας Αλιευμάτων: Η μελέτη επικεντρώθηκε στην ανάπτυξη μοριακών μεθόδων για τον έλεγχο της αυθεντικότητας και της νοθείας των αλιευμάτων στην ελληνική αγορά (Chatzoglou et al., 2023). Διερεύνησε περιπτώσεις νοθείας σε διάφορα είδη ψαριών, όπως το φαγκρί, η συναγρίδα, η σφυρίδα, ο ροφός, η γλώσσα, ο μπακαλιάρος, το χέλι, το μπαρμπούνι και η κουτσομούρα. Με τη χρήση τεχνικών όπως το DNA barcoding και την PCR, οι ερευνητές μπόρεσαν να αναγνωρίσουν με ακρίβεια τα είδη των ψαριών και να διακρίνουν τα ελληνικά δείγματα από τα εισαγόμενα. Τα αποτελέσματα της μελέτης αποκάλυψαν υψηλά ποσοστά νοθείας σε ορισμένα είδη, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για αυστηρότερους ελέγχους στην ελληνική αγορά αλιευμάτων.

Ανάπτυξη Πρότυπης Μεθόδου Αλιείας της Σουπιάς: Το έργο είχε ως στόχο να αναπτύξει μια πρότυπη, περιβαλλοντικά φιλική μέθοδο αλιείας της σουπιάς με τη χρήση παγίδων (Ganias et al., 2021). Οι ερευνητές σχεδίασαν, κατασκεύασαν και δοκίμασαν δύο τύπους παγίδων, αξιολογώντας την αποτελεσματικότητά τους σε σύγκριση με τα παραδοσιακά μανωμένα δίχτυα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι παγίδες ήταν πιο επιλεκτικές, αλιεύοντας κυρίως σουπιές, και είχαν μικρότερο περιβαλλοντικό αντίκτυπο από τα δίχτυα. Οι παγίδες ήταν επίσης πιο οικονομικές και απαιτούσαν λιγότερο χρόνο και καύσιμα για τη λειτουργία τους.

Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση εκπομπών ρύπων.

Το Μέτρο 4.1.20 επικεντρώθηκε στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των

αλιευτικών σκαφών και στη μείωση των εκπομπών ρύπων ή αερίων του θερμοκηπίου. Οι δράσεις που υλοποιήθηκαν περιλάμβαναν την εγκατάσταση συστημάτων παρακολούθησης της κατανάλωσης καυσίμου και την αντικατάσταση παλαιών κινητήρων με πιο αποδοτικούς. Αυτές οι επενδύσεις συνέβαλαν στη μείωση της κατανάλωσης καυσίμου, μειώνοντας τα λειτουργικά έξοδα των αλιέων και βελτιώνοντας την οικονομική βιωσιμότητα των αλιευτικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, η μείωση των εκπομπών ρύπων συνέβαλε στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ενίσχυση της αειφορίας της αλιείας, καθιστώντας τα αλιευτικά προϊόντα πιο ελκυστικά στους περιβαλλοντικά συνειδητοποιημένους καταναλωτές (Bastardie et al., 2022)

Η συνολική συνεισφορά των μέτρων 3.1.1 και 4.1.20 στον ΕΣ5 ήταν καθοριστική για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των αλιέων. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων, η μείωση των λειτουργικών εξόδων μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης, και η ενίσχυση της βιωσιμότητας της αλιείας συνέβαλαν στη διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των αλιευτικών επιχειρήσεων. Η επέκταση της εμπορικής διάρκειας ζωής του νωπού γαύρου αύξησε την εμπορική αξία των προϊόντων. Επιπλέον, ο έλεγχος της αυθεντικότητας και της νοθείας των αλιευμάτων ενίσχυσε την εμπιστοσύνη των καταναλωτών, βελτιώνοντας την εμπορική εικόνα των προϊόντων. Η βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης των αλιευτικών σκαφών συνέβαλε στην προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, ενισχύοντας τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του κλάδου και διασφαλίζοντας την ευημερία των αλιευτικών κοινοτήτων. Οι καινοτομίες αυτές συνέβαλαν στη βελτίωση της ποιότητας και της εμπορικής αξίας των αλιευτικών προϊόντων, μείωσαν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της αλιείας και προώθησαν βιώσιμες πρακτικές αλιείας, βελτίωσαν την οικονομική απόδοση των αλιευτικών επιχειρήσεων, καθώς και τις συνθήκες διαβίωσης των αλιέων, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην επίτευξη του ΕΣ5.

ΕΣ6. Ανάπτυξη της επαγγελματικής κατάρτισης, νέων επαγγελματικών δεξιοτήτων και δια βίου μάθησης

Ο ΕΣ6 είναι ο μόνος στόχος που δεν σχετίζεται με κάποιο ενεργοποιημένο Μέτρο, καθώς δεν έχουν ενεργοποιηθεί τα Μέτρα 8.1.4 και Μέτρο 8.1.5. Παρόλα αυτά οι προγραμματικές ανάγκες καλύπτονται από πράξεις που εντάχθηκαν σε άλλα Μέτρα.

Κεφάλαιο τέταρτο

Η Αλιευτική Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδας μετά το 2020

4.1. Η διαμόρφωση του ΕΤΘΑ μετά το 2020

Η ανάγκη για την αναθεώρηση του Ταμείου μετά το 2020 καθίσταται επιτακτική, με σκοπό την εξάλειψη προηγούμενων αδυναμιών και την ενίσχυση της δυνατότητάς του να υποστηρίζει τις πολιτικές ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην αλιεία και τις θαλάσσιες υποθέσεις με πιο ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό τρόπο. Η ανάλυση που προηγήθηκε, είναι χρήσιμη για να αναδειχθούν κατάλληλες παρεμβάσεις που στοχεύουν στη βελτίωση της βιωσιμότητας, της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας στους σχετικούς τομείς, αντιμετωπίζοντας ταυτόχρονα τις προκλήσεις που εντοπίστηκαν.

Η συνέχιση της υποστήριξης για βιώσιμες πρακτικές, όπως η συμμόρφωση με διεθνείς δεσμεύσεις, είναι απαραίτητη για τη βιωσιμότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Το ΕΤΘΑ μετά το 2020 επιδιώκει να ευθυγραμμιστεί με παγκόσμιες δεσμεύσεις, όπως οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, διασφαλίζοντας ότι η διαχείριση της αλιείας συμβάλλει θετικά στη διατήρηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας. Η υποστήριξη της μικρής κλίμακας αλιείας είναι κρίσιμη για την προστασία των τοπικών οικονομιών και την προώθηση βιώσιμων πρακτικών εντός αυτών των κοινοτήτων. Το νέο Ταμείο στοχεύει να παρέχει εξατομικευμένη υποστήριξη στους μικρούς φορείς εκμετάλλευσης, διευκολύνοντας τη μετάβασή τους σε βιώσιμες πρακτικές και την πρόσβασή τους στις αγορές.

Η αντιμετώπιση και των νέων αναδυόμενων προκλήσεων, όπως η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, είναι αναγκαία. Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα θαλάσσια περιβάλλοντα απαιτούν προσαρμοστικά μέτρα εντός των τομέων αλιείας και θαλάσσιων υποθέσεων. Το Ταμείο μετά το 2020 σχεδιάζει να επενδύσει στην έρευνα και ανάπτυξη προσαρμοστικών τεχνολογιών και πρακτικών που μετριάζουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη θαλάσσια βιοποικιλότητα και τις αποδόσεις των αλιευμάτων. Η αξιοποίηση τεχνολογικών καινοτομιών, όπως η τεχνητή νοημοσύνη και η ανάλυση μεγάλων δεδομένων, μπορεί να βελτιώσει σημαντικά την παρακολούθηση και διαχείριση της αλιείας. Το νέο Ταμείο στοχεύει να υποστηρίξει

την ανάπτυξη αυτών των τεχνολογιών, βελτιώνοντας την τήρηση των κανονιστικών πλαισίων και προάγοντας την αποδοτική διαχείριση των πόρων.

Η βελτίωση της συνοχής της πολιτικής και η απλοποίηση των διαδικασιών αίτησης και αναφοράς είναι ουσιαστική. Το πλαίσιο μετά το 2020 στοχεύει σε καλύτερη αρμονία του ΕΤΘΑ με άλλους μηχανισμούς χρηματοδότησης της ΕΕ, μειώνοντας την επικάλυψη και διασφαλίζοντας ότι οι πρωτοβουλίες είναι συμπληρωματικές. Αυτή η προσέγγιση προορίζεται να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα των χρηματοδοτούμενων έργων και να απλοποιήσει τη διαδικασία χρηματοδότησης για τους αιτούντες. Οι διαδικασίες πρέπει να γίνουν φιλικές προς τον χρήστη, κάνοντας πιο εύκολη για τους ενδιαφερόμενους, ιδιαίτερα τους μικρότερους φορείς, την πρόσβαση στους απαραίτητους πόρους χωρίς δυσανάλογα γραφειοκρατικά βάρη.

Η ενίσχυση της παρακολούθησης και αξιολόγησης με χρήση δεδομένων σε πραγματικό χρόνο μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ανταποκρισιμότητα των στρατηγικών διαχείρισης στις αλλαγές των αλιευτικών και θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Αυτή η προσέγγιση βοηθά στη λήψη ενημερωμένων αποφάσεων εναρμονισμένων με τις τρέχουσες περιβαλλοντικές και οικονομικές συνθήκες. Η προσαρμογή σε ρυθμιστικές και οικονομικές αλλαγές είναι επίσης κρίσιμη. Οι επιπτώσεις του Brexit στη διαχείριση της αλιείας, ιδιαίτερα σε κοινά ύδατα, απαιτούν ευέλικτες στρατηγικές χρηματοδότησης που μπορούν να προσαρμοστούν σε νέες διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες. Το ΕΤΘΑ μετά το 2020 στοχεύει να παρέχει τη χρηματοδοτική ευελιξία που απαιτείται για να ανταποκριθεί σε αυτά τα νέα ρυθμιστικά τοπία.

Η αύξηση της ευελιξίας και της προσαρμοστικότητας, επιτρέπουν στο Ταμείο να ανταποκρίνεται άμεσα σε κρίσεις, όπως οικολογικές καταστροφές ή οικονομικές υφέσεις σε αλιευτικές κοινότητες, μέσω προνοιών έκτακτης ανάγκης ή ταχείας επανακατανομής πόρων. Παρέχοντας ένα πλαίσιο που επιτρέπει ευελιξία στη χρηματοδότηση και στη διαχείριση, το ΕΤΘΑ μπορεί να προσαρμόζει τις στρατηγικές του σε αναπτυξιακές ανάγκες και έκτακτες απαιτήσεις των δυνητικά δικαιούχων του.

Η ενεργή συμμετοχή των ενδιαφερόμενων στη διαμόρφωση των πολιτικών του ΕΤΘΑ είναι κρίσιμη για την αποτελεσματικότητα των μέτρων. Η διασφάλιση της διαφάνειας και η ανάπτυξη μηχανισμών για τη συστηματική παρακολούθηση είναι ουσιώδεις για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης και την υποστήριξη των εμπλεκόμενων. Οι συνεργασίες μεταξύ έρευνας, βιομηχανίας και δημόσιου τομέα ενθαρρύνονται, με

στόχο την ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων που θα αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της αλιευτικής επιχειρηματικότητας και θα ενισχύσουν τη βιωσιμότητά της.

4.2. Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ)

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ), που τέθηκε σε ισχύ στις 14 Ιουλίου 2021, αντικαθιστά το προηγούμενο Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) και στοχεύει στην υποστήριξη της αλιείας, της υδατοκαλλιέργειας και της θαλάσσιας οικονομίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Ταμείο αυτό είναι κρίσιμο για την εφαρμογή της ΚΑΛΠ, καθώς και για την προώθηση μιας αειφόρου θαλάσσιας και αλιευτικής οικονομίας.

Εκ των κύριων στόχων του ΕΤΘΑΥ είναι η υποστήριξη της βιώσιμης αλιείας μέσω της μετάβασης σε βιώσιμες αλιευτικές τεχνικές, της μείωσης της επιβάρυνσης των αλιευτικών δραστηριοτήτων στο θαλάσσιο περιβάλλον και της προστασίας των θαλάσσιων πόρων. Παράλληλα, το ΕΤΘΑΥ στοχεύει στην προώθηση βιώσιμων και καινοτόμων πρακτικών στην υδατοκαλλιέργεια, με σκοπό την αύξηση της παραγωγικότητας και τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων. Επιδιώκει την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανθεκτικότητας των επιχειρήσεων στον τομέα της αλιείας και της θαλάσσιας οικονομίας και υποστηρίζει την κοινωνική ένταξη και την τοπική ανάπτυξη, μέσω της προώθησης της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της βελτίωσης των ζωτικών υποδομών στις παράκτιες και αγροτικές κοινότητες. Επιπλέον, αποσκοπεί στην ενίσχυση της διακυβέρνησης και της διαφάνειας στη διαχείριση των θαλάσσιων και αλιευτικών πόρων, μέσω της αποτελεσματικότερης συλλογής και διαχείρισης δεδομένων. Κοινή συνισταμένη των ανωτέρω στόχων αποτελούν τόσο η διασφάλιση μιας βιώσιμης και ανθεκτικής αλιευτικής βιομηχανίας, όσο και η προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, εξασφαλίζοντας παράλληλα διαφάνεια και αποτελεσματικότητα στη διαχείριση των πόρων.

Η χρηματοδοτική προσέγγιση και τα κριτήρια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ) έχουν σχεδιαστεί για να εξασφαλίζουν την αποτελεσματική και στοχευμένη χρήση των διαθέσιμων πόρων, προάγοντας ταυτόχρονα τη βιώσιμη ανάπτυξη στους τομείς της αλιείας, της υδατοκαλλιέργειας και

της θαλάσσιας οικονομίας. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται λεπτομερέστερα η προσέγγιση και τα κριτήρια αυτής της χρηματοδότησης:

1. Στόχευση Πόρων

Οι πόροι του ΕΤΘΑΥ διατίθενται με στόχο την υποστήριξη ειδικών προτεραιοτήτων και στόχων της ΕΕ, όπως η βιωσιμότητα, η καινοτομία, η κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη. Με σκοπό τη βιωσιμότητα, επιδιώκεται η μείωση των επιπτώσεων της αλιευτικής δραστηριότητας στο περιβάλλον και η προώθηση βιώσιμων μεθόδων αλίευσης και υδατοκαλλιέργειας. Οι επενδύσεις στην καινοτομία αφορούν στην υποστήριξη της εφαρμογής νέων τεχνολογιών και διαδικασιών που βελτιώνουν την αποδοτικότητα και την περιβαλλοντική απόδοση των αλιευτικών και υδατοκαλλιεργητικών επιχειρήσεων. Τέλος, η κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη συνδέονται με την ενίσχυση των αλιευτικών κοινοτήτων μέσω της δημιουργίας ευκαιριών απασχόλησης και της βελτίωσης των ζωτικών υποδομών.

2. Ευελιξία στη Χρηματοδότηση

Το ΕΤΘΑΥ παρέχει μεγαλύτερη ευελιξία στη χρηματοδότηση σε σύγκριση με τα προηγούμενα Ταμεία:

- Προσαρμογή σε Τοπικές Ανάγκες: Οι χρηματοδοτήσεις μπορούν να προσαρμόζονται καλύτερα στις συγκεκριμένες ανάγκες και συνθήκες των επιμέρους περιοχών και των διάφορων τομέων.
- Συμπληρωματική Χρηματοδότηση: Δυνατότητα συνδυασμού με άλλα ευρωπαϊκά Ταμεία, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), για την επίτευξη μεγιστοποιημένης επίδρασης.

3. Διαδικασίες Εφαρμογής και Παρακολούθησης

Το ΕΤΘΑΥ έχει ενισχύσει τις διαδικασίες εφαρμογής και παρακολούθησης:

- Αξιολόγηση και Έλεγχος: Στρατηγική αξιολόγηση των προγραμμάτων για τη διασφάλιση της σωστής χρήσης των πόρων και της αποδοτικότητας των επενδύσεων.
- Διαφάνεια: Μεγαλύτερη διαφάνεια στην κατανομή και την χρήση των πόρων, με σκοπό την αυξημένη εμπιστοσύνη και την υπευθυνότητα.

Αυτή η προσέγγιση στη χρηματοδότηση επιδιώκει να καταστήσει το ΕΤΘΑΥ ένα αποτελεσματικό εργαλείο που υποστηρίζει τις ανάγκες και τις προκλήσεις της σύγχρονης Ευρωπαϊκής θαλάσσιας και αλιευτικής οικονομίας με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη.

4.3. Σύγκριση ΕΤΘΑ και ΕΤΘΑΥ

Το ΕΤΘΑ και το ΕΤΘΑΥ έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά ως προς τη δομή τους. Κατ' αρχήν δημιουργήθηκαν για να επενδύσουν στρατηγικά στην υλοποίηση της ΚΑΛΠ της ΕΕ. Αυτό σημαίνει συνεχή αφοσίωση στις αρχές της Μέγιστης Βιώσιμης Απόδοσης (MSY), την καταπολέμηση των περιβαλλοντικά επιβλαβών αλιευτικών μεθόδων και την υποστήριξη της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του αλιευτικού κλάδου.

Αμφότερα τα Ταμεία διαμορφώνονται πάνω σε μια ισχυρή γνωσιακή βάση. Ο εκσυγχρονισμός της αλιείας και της ιχθυοκαλλιέργειας βασίζεται σε επιστημονικές γνωμοδοτήσεις. Ως εκ τούτου, τόσο το ΕΤΘΑ όσο και το ΕΤΘΑΥ υποστηρίζουν τις επενδύσεις στην αξιολόγηση των αποθεμάτων, τα συστήματα ιχνηλασιμότητας και την εφαρμογή των ερευνητικών δεδομένων. Αυτό υποστηρίζει τη λήψη αποφάσεων με βάση στοιχεία και διευκολύνει την προσαρμοστική διαχείριση.

Τέλος, και τα δύο Ταμεία εστιάζουν στις Παράκτιες Κοινότητες. Η ευημερία των παράκτιων κοινοτήτων συνδέεται άμεσα με την υγεία της αλιείας. Και τα δύο Ταμεία το αναγνωρίζουν αυτό και παρέχουν πόρους για την ενίσχυση της κοινωνικής ανθεκτικότητας, την ενθάρρυνση της διαφοροποίησης πέρα από την παραδοσιακή αλιεία και την ενίσχυση των τοπικών υποδομών στις παράκτιες περιοχές.

Ωστόσο, υπάρχουν και διαφορές μεταξύ ΕΤΘΑ και ΕΤΘΑΥ ως προς τις εξελισσόμενες προτεραιότητες και τη διευρυμένη τους οπτική. Συγκεκριμένα, διαχειρίζονται με διαφορετικό τρόπο την προβληματική γραφειοκρατία σε σχέση με την επιδιωκόμενη ευελιξία. Με βάση τη γνώση και την εμπειρία που αποκτήθηκαν στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο (ΠΠ 2014 – 2020), το ΕΤΘΑΥ λαμβάνει προληπτική στάση για τη μείωση των διοικητικών βαρών και της υπερβολικής γραφειοκρατίας. Αυτό σημαίνει ότι χορηγείται στα κράτη μέλη μεγαλύτερη αυτονομία στην έγκριση και διαχείριση έργων, με την προσδοκία να επιταχυνθεί η πρόοδος.

Δεύτερον, παρατηρείται μεταβολή του προσανατολισμού από την αλιεία στη διακυβέρνηση των ωκεανών. Ενώ το ΕΤΘΑ αντιμετώπισε σε μεγάλο βαθμό τα ζητήματα βιωσιμότητας από την οπτική γωνία της αλιείας, το ΕΤΘΑΥ υιοθετεί μια ολιστική προσέγγιση για την υγεία των θαλασσών. Αυτό μεταφράζεται σε αυξημένη υποστήριξη για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, την επέκταση των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών και ισχυρές στρατηγικές για τον μετριασμό των ευρείας κλίμακας επιπτώσεων της ρύπανσης από πλαστικό.

Τέλος, μετά το 2020 υπάρχει ισχυρότερη προώθηση της γαλάζιας οικονομίας. Το ΕΤΘΑΥ πλαισιώνει ρητά τις αλιευτικές επιχειρήσεις ως έχουσες σημαντικό δυναμικό για την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης, εξισορροπώντας παράλληλα την περιβαλλοντική διαχείριση. Αυτό ανοίγει δρόμους για επενδύσεις σε βιώσιμο τουρισμό, την ανάπτυξη και εφαρμογή της βιοτεχνολογίας, καθώς και της εκμετάλλευσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από τις θάλασσες.

Κεφάλαιο πέμπτο

Συζήτηση

Η αλιεία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της θαλάσσιας οικονομίας της Ελλάδας, προσφέροντας σημαντική συμβολή στην εθνική και τοπική οικονομία, την απασχόληση και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Η εφαρμογή του Εθνικού Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας (ΕΠΑλΘ) 2014-2020 υπήρξε καθοριστική για την ενίσχυση και ανάπτυξη του αλιευτικού τομέα στην Ελλάδα (Επιτροπή Παρακολούθησης Ε.Π.Αλ.Θ. 2014-2020, 2023). Η ανάλυση της εφαρμογής του ΕΠΑλΘ αποκαλύπτει σημαντικές επιτυχίες, προκλήσεις και προτάσεις για τη μελλοντική βελτίωση του προγράμματος και την αειφόρο ανάπτυξη της αλιείας.

Η ΚΑΛΠ προάγει την εφαρμογή βιώσιμων αλιευτικών πρακτικών που διασφαλίζουν την ισορροπία μεταξύ της εκμετάλλευσης και της διατήρησης των αλιευτικών πόρων. Μέσω της ρύθμισης των αλιευτικών ποσοστώσεων και των περιορισμών αλιείας, η ΚΑΛΠ συμβάλλει στην αποτροπή της υπεραλίευσης και στην αποκατάσταση των αλιευτικών αποθεμάτων. Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της ΚΑΛΠ είναι η καταπολέμηση της ΠΛΑ αλιείας, η οποία απειλεί την αειφορία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και την οικονομική σταθερότητα των αλιευτικών κοινοτήτων. Η ΚΑΛΠ εφαρμόζει αυστηρούς ελέγχους και επιθεωρήσεις για να διασφαλίσει τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς αλιείας, ενώ προωθεί τη διεθνή συνεργασία για την αντιμετώπιση της ΠΛΑ αλιείας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η εφαρμογή της ΟΘΠ στην Ελλάδα έχει ενισχύσει τη συνεργασία μεταξύ διαφορετικών τομέων της θαλάσσιας οικονομίας, όπως η αλιεία, ο τουρισμός και η ναυτιλία. Η ΟΘΠ συμβάλλει στη βελτίωση της συντονισμένης διαχείρισης των θαλάσσιων δραστηριοτήτων και στην προώθηση της καινοτομίας και της αειφορίας.

Η ΟΘΠ υποστηρίζει την ανάπτυξη στρατηγικών θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού που αποσκοπούν στη βελτιστοποίηση της χρήσης του θαλάσσιου χώρου, μειώνοντας τις συγκρούσεις μεταξύ των διαφορετικών χρήσεων και ενισχύοντας τη συνεργασία μεταξύ των χρηστών. Αυτές οι στρατηγικές βοηθούν στη διατήρηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών και στη διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης των θαλάσσιων τομέων.

Το ΕΠΑΛΘ συνέβαλε σε πολλούς τομείς του αλιευτικού τομέα μέσω στοχευμένων δράσεων και μέτρων που στόχευαν στη βιωσιμότητα, την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική σταθερότητα των αλιευτικών κοινοτήτων.

Η προώθηση αειφόρων πρακτικών αλιείας και η προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων αποτέλεσαν βασικές προτεραιότητες του ΕΠΑΛΘ. Μέσω της εκπαίδευσης των αλιέων και της υποστήριξης για την εφαρμογή τεχνολογιών που μειώνουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, το πρόγραμμα συνέβαλε στη μακροπρόθεσμη διατήρηση των αλιευτικών αποθεμάτων. Η υιοθέτηση πιο επιλεκτικών αλιευτικών εργαλείων και μεθόδων οδήγησε στη μείωση των ανεπιθύμητων αλιευμάτων και στη βελτίωση της ποιότητας των αλιευτικών προϊόντων. Η προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, μέσω της δημιουργίας θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών και μέτρων για την αντιμετώπιση των χωροκατακτητικών ξενικών ειδών, ήταν επίσης κρίσιμη για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την υποστήριξη της βιωσιμότητας των αλιευτικών δραστηριοτήτων. Επιπρόσθετα, η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων μέσω δράσεων καθαρισμού και ελέγχου της ρύπανσης συνέβαλε στη διατήρηση της υγείας των υδάτινων οικοσυστημάτων.

Το ΕΠΑΛΘ χρηματοδότησε τον εκσυγχρονισμό του αλιευτικού στόλου και την αναβάθμιση των υποδομών εκφόρτωσης, βελτιώνοντας τις συνθήκες εργασίας των αλιέων και κάνοντας τις πιο ασφαλείς και άνετες. Οι επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες και εξοπλισμό αύξησαν την αποδοτικότητα των αλιευτικών δραστηριοτήτων και μείωσαν το λειτουργικό κόστος. Η αναβάθμιση των υποδομών στους τόπους εκφόρτωσης και η εφαρμογή της υποχρέωσης καταγραφής των εκφορτώσεων και της απαγόρευσης των απορρίψεων συνέβαλαν στη διαχείριση όλων των αλιευμάτων με τρόπο που μειώνει τις απορρίψεις των ατόμων που δεν μπορούν να πωληθούν ή να χρησιμοποιηθούν.

Το ΕΠΑΛΘ υποστήριξε την ανάπτυξη και εφαρμογή νέων τεχνολογιών και πρακτικών μέσω της χρηματοδότησης ερευνητικών έργων και πιλοτικών προγραμμάτων. Η συνεργασία μεταξύ αλιευτικών κοινοτήτων, ερευνητικών ιδρυμάτων και τεχνολογικών εταιρειών ενίσχυσε την καινοτομία και τη βιωσιμότητα του αλιευτικού τομέα. Η προώθηση της καινοτομίας ήταν κρίσιμη για την αντιμετώπιση των σύγχρονων

προκλήσεων και την προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς και του περιβάλλοντος.

Το ΕΠΑΛΘ ενίσχυσε την οικονομική βιωσιμότητα των αλιευτικών κοινοτήτων μέσω της ανάπτυξης προγραμμάτων που ενθαρρύνουν τη διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων των αλιέων, όπως η προώθηση του αλιευτικού τουρισμού και η δημιουργία προστιθέμενης αξίας στα αλιευτικά προϊόντα. Η υποστήριξη της πρόσβασης στις αγορές και η ενίσχυση της δικτύωσης μεταξύ των αλιευτικών κοινοτήτων βελτίωσαν την οικονομική τους σταθερότητα και τη συνολική τους ευημερία. Η οικονομική ενδυνάμωση των αλιευτικών κοινοτήτων είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το ΕΠΑΛΘ βελτίωσε τους μηχανισμούς παρακολούθησης και επιβολής των κανονισμών αλιείας μέσω της χρήσης σύγχρονων τεχνολογιών, όπως των δορυφορικών συστημάτων παρακολούθησης των μεγάλων επαγγελματικών αλιευτικών σκαφών. Αυτές οι τεχνολογίες ενίσχυσαν την παρακολούθηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων και βελτίωσαν την επιβολή των κανονισμών, διασφαλίζοντας τη συμμόρφωση και την προστασία των αλιευτικών πόρων. Η αποτελεσματική παρακολούθηση και επιβολή των κανονισμών είναι απαραίτητες για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας και της αειφορίας της αλιείας.

Παρά τις σημαντικές επιτυχίες του ΕΠΑΛΘ, υπάρχουν προκλήσεις που χρήζουν αντιμετώπισης για την περαιτέρω ενίσχυση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητάς του. Οι κύριες προκλήσεις είναι περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές, καθώς και στον τομέα της διακυβέρνησης:

Μεταξύ των περιβαλλοντικών προκλήσεων λαμβάνονται υπόψη η κλιματική αλλαγή, η ρύπανση και η υπεραλίευση. Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως η αύξηση της θερμοκρασίας του νερού, η οξίνιση των ωκεανών και οι αλλαγές στα πρότυπα των ρευμάτων, επηρεάζουν τη διανομή και την αφθονία των αλιευτικών αποθεμάτων, απαιτώντας προσαρμογή των αλιευτικών πρακτικών και μέτρων διαχείρισης (Doney et al., 2012). Η ρύπανση από γεωργικές, βιομηχανικές και αστικές πηγές, καθώς και η θαλάσσια ρύπανση από πλαστικά και άλλα απορρίμματα, επηρεάζουν αρνητικά την υγεία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και την ποιότητα των αλιευτικών προϊόντων (Li et al., 2019). Τέλος, παρά τις προσπάθειες για βιώσιμη διαχείριση, η υπεραλίευση

ορισμένων αποθεμάτων συνεχίζει να αποτελεί πρόβλημα, απειλώντας τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της αλιείας (OECD, 2021; Tzanatos et al., 2020).

Στις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις περιλαμβάνονται η χαμηλή ανταγωνιστικότητα, η γήρανση του αλιευτικού στόλου και έλλειψη νέων αλιέων, και η περιορισμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση. Η ελληνική αλιεία αντιμετωπίζει τον ανταγωνισμό από εισαγωγές αλιευτικών προϊόντων από τρίτες χώρες, ενώ η αύξηση του κόστους παραγωγής και η μείωση των αλιευτικών αποθεμάτων δημιουργούν πρόσθετες πιέσεις στις αλιευτικές επιχειρήσεις. Ο αλιευτικός στόλος της Ελλάδας είναι ένας από τους παλαιότερους στην Ευρώπη (Γενική Διεύθυνση Αλιείας, 2024), ενώ η έλλειψη νέων αλιέων απειλεί τη συνέχεια του επαγγέλματος και τη διατήρηση της αλιευτικής παράδοσης (STECF, 2023). Οι μικρές αλιευτικές επιχειρήσεις συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πρόσβαση σε χρηματοδότηση για τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού τους και την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών.

Τέλος, στις προκλήσεις διακυβέρνησης, έμφαση δίνεται στην περίπλοκη διαδικασία υποβολής αιτήσεων και έγκρισης έργων, καθώς και στην περιορισμένη συμμετοχή των ενδιαφερομένων. Η διαδικασία υποβολής αιτήσεων και έγκρισης έργων για τη χρηματοδότηση από το ΕΠΑΛΘ και το ΕΤΘΑ είναι συχνά περίπλοκη και χρονοβόρα, αποθαρρύνοντας τους αλιείς από το να επωφεληθούν από τις διαθέσιμες ευκαιρίες (Gambino et al. (2022). Η συμμετοχή των αλιέων και άλλων ενδιαφερόμενων μερών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη διαχείριση της αλιείας είναι συχνά περιορισμένη, με αποτέλεσμα να μην λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις και οι ανάγκες τους.

Με σκοπό την επαρκέστερη αντιμετώπιση των παραπάνω προκλήσεων, η Αλιευτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά το 2020, ανασχεδιάζεται και επικεντρώνεται στα εξής:

1. Απλοποίηση και Ψηφιοποίηση Διαδικασιών: Δημιουργία μιας ψηφιακής πλατφόρμας για την ηλεκτρονική υποβολή και παρακολούθηση αιτήσεων, με σαφείς και εύχρηστες οδηγίες, για την επιτάχυνση και απλοποίηση της διαδικασίας χρηματοδότησης.
2. Ενίσχυση της Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης: Ανάπτυξη στοχευμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης για τους αλιείς, με έμφαση στις

βιώσιμες αλιευτικές πρακτικές, τις νέες τεχνολογίες και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Χρήση σύγχρονων εκπαιδευτικών μεθόδων, όπως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τα διαδικτυακά σεμινάρια, για την αύξηση της συμμετοχής και της προσβασιμότητας.

3. Προώθηση της Καινοτομίας και της Έρευνας: Αύξηση της χρηματοδότησης για ερευνητικά έργα που επικεντρώνονται στην ανάπτυξη καινοτόμων αλιευτικών τεχνικών και τεχνολογιών, στη μελέτη των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην αλιεία και στην προώθηση της βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας. Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων, αλιευτικών επιχειρήσεων και τεχνολογικών εταιρειών.
4. Βελτίωση της Διαχείρισης Απορριμμάτων και Ανεπιθύμητων Αλιευμάτων: Ανάπτυξη ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης απορριμμάτων και ανεπιθύμητων αλιευμάτων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας κέντρων συλλογής και επεξεργασίας, καθώς και της προώθησης της χρήσης νέων τεχνολογιών για την ανακύκλωση και την αξιοποίηση αυτών των υλικών.
5. Ενίσχυση της Συμμετοχικής Διαχείρισης: Ενίσχυση της συμμετοχής των αλιέων και άλλων ενδιαφερόμενων μερών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη διαχείριση της αλιείας, μέσω της δημιουργίας συμβουλευτικών επιτροπών, της διεξαγωγής διαβουλεύσεων και της παροχής πληροφοριών και εκπαίδευσης.
6. Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής: Ενσωμάτωση της διάστασης της κλιματικής αλλαγής στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των δράσεων του ΕΠΑλΘ και του ΕΤΘΑ. Προώθηση της έρευνας για την κατανόηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην αλιεία και την ανάπτυξη μέτρων προσαρμογής, όπως η προώθηση ανθεκτικών ειδών και η διαφοροποίηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων.

Κεφάλαιο έκτο

Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία αναλύει την επενδυτική και αναπτυξιακή πολιτική στον αλιευτικό τομέα της Ελλάδας, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον της στο Εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας (ΕΠΑλΘ) 2014-2020. Καταγράφονται και αξιολογούνται οι δράσεις και οι στρατηγικές της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ) και της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (ΟΘΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες αποσκοπούν στη βιώσιμη ανάπτυξη και διαχείριση των θαλάσσιων πόρων.

Η εφαρμογή του ΕΠΑλΘ στην Ελλάδα περιλαμβάνει δράσεις όπως η εκπαίδευση των αλιέων, η αναβάθμιση του εξοπλισμού και των υποδομών, και η προώθηση της καινοτομίας. Αυτές οι δράσεις έχουν συμβάλει στη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητα του αλιευτικού τομέα. Συγκεκριμένα, η υλοποίηση του ΕΠΑλΘ 2014-2020 είχε σημαντικό θετικό αντίκτυπο, καθώς οι δράσεις που υλοποιήθηκαν συνέβαλαν στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της αλιείας μέσω αειφόρων πρακτικών. Επιπρόσθετα, η χρηματοδότηση του εκσυγχρονισμού του αλιευτικού στόλου και η αναβάθμιση των υποδομών εκφόρτωσης και ελλιμενισμού βελτίωσαν τις συνθήκες εργασίας και αύξησαν την αποδοτικότητα.

Παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, παραμένουν ακόμα προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν προκειμένου να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και ανταγωνιστικότητα του αλιευτικού τομέα. Οι υφιστάμενες πολιτικές της ΕΕ, αν και προοδευτικές, δεν επαρκούν πλήρως για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ελληνική αλιεία. Η ανάγκη για περαιτέρω εκσυγχρονισμό του αλιευτικού στόλου είναι επιτακτική. Τα σκάφη πρέπει να καταστούν ασφαλέστερα, αποδοτικότερα και φιλικότερα προς το περιβάλλον, με τη χρήση νέων τεχνολογιών που μειώνουν την κατανάλωση καυσίμου και τις εκπομπές ρύπων. Η προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη αυτών των τεχνολογιών. Επιπλέον, η προώθηση βιώσιμων πρακτικών, όπως η χρήση επιλεκτικότερων αλιευτικών εργαλείων, θα συμβάλει στη μείωση των ανεπιθύμητων αλιευμάτων και την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

Οι διαδικασίες χρηματοδότησης πρέπει να απλοποιηθούν και να ψηφιοποιηθούν για να μειωθεί η γραφειοκρατία και να διευκολυνθεί η πρόσβαση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση. Η απλοποίηση των διαδικασιών θα επιτρέψει στους αλιείς να εστιάσουν περισσότερο στη βιωσιμότητα και την αποδοτικότητα των δραστηριοτήτων τους. Η ενίσχυση της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης των αλιέων είναι επίσης απαραίτητη. Η προώθηση της διά βίου μάθησης και η ενημέρωση για τις νέες τεχνολογίες και τις βιώσιμες πρακτικές θα επιτρέψει στους αλιείς να παραμένουν ενημερωμένοι και προσαρμοστικοί στις νέες συνθήκες και προκλήσεις.

Η συμμετοχική διαχείριση θα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω. Οι αλιείς ενδείκνυται να έχουν ενεργό ρόλο στη λήψη αποφάσεων που αφορούν στη διαχείριση των αλιευτικών πόρων. Αυτό θα διασφαλίσει ότι οι πολιτικές που εφαρμόζονται είναι ρεαλιστικές και ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αλιευτικές κοινότητες. Η συμμετοχική διαχείριση θα ενισχύσει την αίσθηση ευθύνης και τη συνεργασία μεταξύ των αλιέων, κάτι που είναι απαραίτητο για την επιτυχία των βιώσιμων πρακτικών.

Με σκοπό την ενίσχυση των τοπικών οικονομιών, θα πρέπει να αναλυθούν οι οικονομικές επιπτώσεις της αλιείας στις τοπικές κοινότητες και να αναπτυχθούν στρατηγικές για την υποστήριξή τους. Η ενίσχυση των τοπικών οικονομιών μέσω της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων και της δημιουργίας προστιθέμενης αξίας στα αλιευτικά προϊόντα θα συμβάλλει στην οικονομική βιωσιμότητα των αλιευτικών κοινοτήτων. Επίσης, η μελέτη των επιπτώσεων της αλιείας και της κλιματικής αλλαγής στη βιοποικιλότητα και τα θαλάσσια οικοσυστήματα είναι αναγκαία για την ανάπτυξη στρατηγικών θωράκισης της οικονομικής απόδοσης.

Η ανάλυση των κοινωνικών επιπτώσεων της αλιείας στις αλιευτικές κοινότητες και οι προτάσεις για βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας είναι επίσης ουσιαστικές. Οι κοινωνικές επιπτώσεις περιλαμβάνουν την ποιότητα ζωής των αλιέων και των οικογενειών τους, την κοινωνική συνοχή και την οικονομική σταθερότητα των κοινοτήτων. Η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας θα συμβάλλει στη διατήρηση και την ανάπτυξη των αλιευτικών κοινοτήτων.

Τέλος, απαιτείται η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων πολιτικών και η διατύπωση προτάσεων για βελτιώσεις με βάση τα νέα δεδομένα και τις προκλήσεις. Η συνεχής αξιολόγηση και προσαρμογή των πολιτικών θα διασφαλίσει ότι οι στρατηγικές που εφαρμόζονται είναι αποτελεσματικές και ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των αλιευτικών κοινοτήτων και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

Συνολικά, οι βελτιώσεις στις πολιτικές της ΕΕ και της Ελλάδας, με έμφαση στην έρευνα, την καινοτομία και τη συμμετοχική διαχείριση, είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των τρεχουσών και μελλοντικών προκλήσεων στον αλιευτικό τομέα. Η ανάπτυξη βιώσιμων πρακτικών και τεχνολογιών, η ενίσχυση της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης, η απλοποίηση των διαδικασιών χρηματοδότησης και η προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι βασικά στοιχεία για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού αλιευτικού τομέα.

Βιβλιογραφία

- Appleby, T., & Harrison, J. (2019). Taking the Pulse of Environmental and Fisheries Law: The Common Fisheries Policy, the Habitats Directive, and Brexit. *Journal of Environmental Law*, 31(3), 443-464. <https://doi.org/10.1093/jel/eqy027>
- Ballesteros, M., Chapela, R., Santiago, J. L., Norte-Navarro, M., Kesicka, A., Pititto, A., Abbagnano, U., & Scordella, G. (2019). *Research for PECH Committee – Implementation and impact of key Maritime and European Fisheries Fund measures (EMFF) on the Common Fisheries Policy, and the post-2020 EMFF proposal*. European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies. [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2019\)629187](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2019)629187)
- Bastardie, F., Hornborg, S., Ziegler, F., Gislason, H., & Eigaard, O. R. (2022). Reducing the Fuel Use Intensity of Fisheries: Through Efficient Fishing Techniques and Recovered Fish Stocks. *Frontiers in Marine Science*, 9. <https://doi.org/10.3389/fmars.2022.817335>
- Cardinale, M., Dörner, H., Abella, A., Andersen, J. L., Casey, J., Döring, R., Kirkegaard, E., Motova, A., Anderson, J., Simmonds, E. J., & Stransky, C. (2013). Rebuilding EU fish stocks and fisheries, a process under way? *Marine Policy*, 39, 43-52. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2012.10.002>
- Charikleous, M., Sarantidi, E., Krey, G., & Anagnostopoulos, A. K. (2022). *Proteomic analysis of white muscle tissue of Engraulis encrasicolus (European anchovy) – Initial results* 72nd Panhellenic Conference of the Hellenic Society of Biochemistry & Molecular Biology (EEBMB), <https://www.nanozon.gr/proteomic-analysis-of-white-muscle-tissue-of-engraulis-encrasicolus-european-anchovy-initial-results/>
- Chatzoglou, E., Tsaousi, N., Apostolidis, A. P., Exadactylos, A., Sandaltzopoulos, R., Giantsis, I. A., Gkafas, G. A., Malandrakis, E. E., Sarantopoulou, J., Tokamani, M., Triantaphyllidis, G., & Miliou, H. (2023). High-Resolution Melting (HRM) Analysis for Rapid Molecular Identification of Sparidae Species in the Greek Fish Market. *Genes (Basel)*, 14(6). <https://doi.org/10.3390/genes14061255>
- Colloca, F., Scarcella, G., & Libralato, S. (2017). Recent Trends and Impacts of Fisheries Exploitation on Mediterranean Stocks and Ecosystems. *Frontiers in Marine Science*, 4. <https://doi.org/10.3389/fmars.2017.00244>
- Doney, S. C., Ruckelshaus, M., Duffy, J. E., Barry, J. P., Chan, F., English, C. A., Galindo, H. M., Grebmeier, J. M., Hollowed, A. B., Knowlton, N., Polovina, J., Rabalais, N. N., Sydeman, W. J., & Talley, L. D. (2012). Climate change impacts on marine ecosystems. *Ann Rev Mar Sci*, 4, 11-37. <https://doi.org/10.1146/annurev-marine-041911-111611>
- Eliassen, S. Q., Papadopoulou, K. N., Vassilopoulou, V., & Catchpole, T. L. (2014). Socio-economic and institutional incentives influencing fishers' behaviour in relation to fishing practices and discard. *ICES Journal of Marine Science*, 71(5), 1298-1307. <https://doi.org/10.1093/icesjms/fst120>
- European Commission. (2010). COMMUNICATION FROM THE COMMISSION - EUROPE 2020 - A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>
- European Commission. (2020). *European Maritime and Fisheries Fund - Operational Programme for Greece*. <https://oceans-and->

- fisheries.ec.europa.eu/document/download/52b190f3-2fc2-4812-af50-08389054426c_en?filename=op-greece_el.pdf
- European Commission. (2021). *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL - Towards more sustainable fishing in the EU: state of play and orientations for 2022* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0279>
- European Commission. (2022). *Facts and figures on the common fisheries policy – Basic statistical data – 2022*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/doi/10.2771/737237>
- European Commission. (2023a). *Common fisheries policy (CFP)*. https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/policy/common-fisheries-policy-cfp_en
- European Commission. (2023b). *Operational Programme for Fisheries and Sea 2014-2020 - Greece*. <https://maritime-spatial-planning.ec.europa.eu/fundings/operational-programme-fisheries-and-sea-2014-2020-greece>
- European Commission. (2023c). Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries, Unit CT.3.1 (2023): *FAMENET EMFF implementation report* November 2023, Brussels. https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/publications/emff-implementation-report-2022_en
- European Commission, Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries, & European Investment Bank. (2021). *Fi-compass study on the use of EMFF financial instruments – Final report*. <https://doi.org/doi/10.2867/306196>
- European Parliament. (2024). *The Common Fisheries Policy: Origins And Development*. https://www.europarl.europa.eu/erpl-app-public/factsheets/pdf/en/FTU_3.3.1.pdf
- FAO. (2023). *The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries 2023 – Special edition*. General Fisheries Commission for the Mediterranean. <https://doi.org/https://doi.org/10.4060/AIR/Infosyscc8888en>
- Gaines, S. D., Costello, C., Owashi, B., Mangin, T., Bone, J., Molinos, J. G., Burden, M., Dennis, H., Halpern, B. S., Kappel, C. V., Kleisner, K. M., & Ovando, D. (2018). Improved fisheries management could offset many negative effects of climate change. *Science Advances*, 4(8), eaao1378. <https://doi.org/doi:10.1126/sciadv.aao1378>
- Gambino, M., Accadia, P., Costantini, M., Gomei, M., Malvarosa, L., Sabatella, E. C., & Sabatella, R. F. (2022). Analysis of the available funds supporting marine activities in some key European Mediterranean countries. *Front Res Metr Anal*, 7, 927383. <https://doi.org/10.3389/frma.2022.927383>
- Ganias, K., Karatza, A., Charitonidou, K., & Lachouvaris, D. (2023). Mitigating bycatch in Mediterranean trammel net fisheries using species-specific gear modifications. *R Soc Open Sci*, 10(11), 231058. <https://doi.org/10.1098/rsos.231058>
- Ganias, K., Perri, R., Moditsis, A., & Arkhipkin, A. (2021). Cuttlefish and squid egg deposition patterns on artificial devices and trap-like gears: implications for offspring survival and population management. *ICES Journal of Marine Science*, 78(5), 1614-1622. <https://doi.org/10.1093/icesjms/fsab062>
- Hidalgo, M., El-Haweet, A. E., Tsikliras, A. C., Tirasin, E. M., Fortibuoni, T., Ronchi, F., Lauria, V., Ben Abdallah, O., Arneri, E., Ceriola, L., Milone, N., Lelli, S., Hernández, P., Bernal, M., Vasconcellos, M., & Woods, P. (2022). Risks and adaptation options for the Mediterranean fisheries in the face of multiple climate

- change drivers and impacts. *ICES Journal of Marine Science*, 79(9), 2473-2488. <https://doi.org/10.1093/icesjms/fsac185>
- Hilborn, R., Amoroso, R. O., Anderson, C. M., Baum, J. K., Branch, T. A., Costello, C., de Moor, C. L., Faraj, A., Hively, D., Jensen, O. P., Kurota, H., Little, L. R., Mace, P., McClanahan, T., Melnychuk, M. C., Minto, C., Osio, G. C., Parma, A. M., Pons, M., . . . Ye, Y. (2020). Effective fisheries management instrumental in improving fish stock status. *Proc Natl Acad Sci U S A*, 117(4), 2218-2224. <https://doi.org/10.1073/pnas.1909726116>
- Ison, S., Cvitanovic, C., Pecl, G., Hobday, A. J., & van Putten, I. (2024). Participatory research in complex marine conservation settings: A review of recent trends and lessons for the future. *Ocean & Coastal Management*, 253. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2024.107053>
- Kaimakoudi, E., Polymeros, K., & Karelakis, C. (2009). *An investigation of the supply chain of fisheries products in Greece* <https://doi.org/10.22004/ag.econ.58034>
- Kalogirou, S. (2013). Ecological characteristics of the invasive pufferfish *Lagocephalus sceleratus* (Gmelin, 1789) in the eastern Mediterranean Sea – a case study from Rhodes. *Mediterranean Marine Science*, 14(2). <https://doi.org/10.12681/mms.364>
- Koutsidi, M., Tzanatos, E., Machias, A., & Vassilopoulou, V. (2016). Fishing for function: the use of biological traits to evaluate the effects of multispecies fisheries on the functioning of fisheries assemblages. *ICES Journal of Marine Science*, 73(4), 1091-1103. <https://doi.org/10.1093/icesjms/fsw006>
- Kroetz, K., Nøstbakken, L., & Quaas, M. (2022). The Future of Wild-Caught Fisheries: Expanding the Scope of Management. *Review of Environmental Economics and Policy*, 16(2), 241-261. <https://doi.org/10.1086/721097>
- Kyvelou, S. S. I., & Ierapetritis, D. G. (2020). Fisheries Sustainability through Soft Multi-Use Maritime Spatial Planning and Local Development Co-Management: Potentials and Challenges in Greece. *Sustainability*, 12(5). <https://doi.org/10.3390/su12052026>
- Li, X., Tian, Y., Xu, C., & Cheng, B. (2019). The Impact of Marine Pollution Control on the Output Value of Marine Fisheries Based on the Spatial Econometric Model. *Journal of Coastal Research*, 98(sp1), 381-384, 384. <https://doi.org/10.2112/SI98-088.1>
- Mantziaris, S., Tzouramani, I., & Lontakis, A. (2024). *Identifying the External Environment of Greek Fisheries* The 17th International Conference of the Hellenic Association of Agricultural Economists,
- Moutopoulos, D. K., Prodromitis, G., Mantzouni, I., & Koutsikopoulos, C. (2016). Quantifying the implementation of Common Fisheries Policy: Patterns of fisheries violations and penalties imposed in Greek waters. *Marine Policy*, 70, 65-76. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2016.04.036>
- Nair, N. V., & Nayak, P. K. (2023). Exploring Water Quality as a Determinant of Small-Scale Fisheries Vulnerability. *Sustainability*, 15(17). <https://doi.org/10.3390/su151713238>
- Nilsson, J. A., Johnson, C. R., Fulton, E. A., Haward, M., & Prellezo, R. (2019). Fisheries sustainability relies on biological understanding, evidence-based management, and conducive industry conditions. *ICES Journal of Marine Science*, 76(6), 1436-1452. <https://doi.org/10.1093/icesjms/fsz065>
- OECD. (2021). *Fisheries and Aquaculture in Greece*. https://www.oecd.org/agriculture/topics/fisheries-and-aquaculture/documents/report_cn_fish_grc.pdf

- Panagopoulou, A., Meletis, Z. A., Margaritoulis, D., & Spotila, J. R. (2017). Caught in the Same Net? Small-Scale Fishermen's Perceptions of Fisheries Interactions with Sea Turtles and Other Protected Species. *Frontiers in Marine Science*, 4. <https://doi.org/10.3389/fmars.2017.00180>
- Papaconstantinou, C., Zenetos, A., Vassilopoulou, V., & Tserpes, G. (2007). *State of Hellenic fisheries*. HCMR.
- Rice, J. C., & Garcia, S. M. (2011). Fisheries, food security, climate change, and biodiversity: characteristics of the sector and perspectives on emerging issues. *ICES Journal of Marine Science*, 68(6), 1343-1353. <https://doi.org/10.1093/icesjms/fsr041>
- Roussos, O., Kapetanopoulou, C., & Petza, D. (2021). Protecting Biodiversity from Invasive Alien Species by Improving Policy Instruments in Greece: The INVALIS Project Action Plan. *Journal of Marine Science and Engineering*, 9(11). <https://doi.org/10.3390/jmse9111205>
- Scarpa, F., Sanna, D., Azzena, I., Mugetti, D., Cerruti, F., Hosseini, S., Cossu, P., Pinna, S., Grech, D., Cabana, D., Pasquini, V., Esposito, G., Cadoni, N., Atzori, F., Antuofermo, E., Addis, P., Sechi, L. A., Prearo, M., Peletto, S., . . . Casu, M. (2020). Multiple Non-Species-Specific Pathogens Possibly Triggered the Mass Mortality in *Pinna nobilis*. *Life (Basel)*, 10(10). <https://doi.org/10.3390/life10100238>
- Scientific Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). (2023). *The 2023 Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet (STECF 23-07)* (R. Prellezo, E. Sabatella, J. Virtanen, M. Tardy Martorell, & J. Guillen, Eds.). Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/423534> (online)
- Simboura, N., Maragou, P., Paximadis, G., Kapisir, K., Papadopoulos, V. P., Sakellariou, D., Pavlidou, A., Hatzianestis, I., Salomidi, M., Arvanitidis, C., & Panayotidis, P. (2019). Chapter 9 - Greece. In C. Sheppard (Ed.), *World Seas: an Environmental Evaluation (Second Edition)* (pp. 227-260). Academic Press. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/B978-0-12-805068-2.00012-7>
- Skerritt, D. J., Arthur, R., Ebrahim, N., Le Brenne, V., Le Manach, F., Schuhbauer, A., Villasante, S., Sumaila, U. R., & Prellezo, R. (2020). A 20-year retrospective on the provision of fisheries subsidies in the European Union. *ICES Journal of Marine Science*, 77(7-8), 2741-2752. <https://doi.org/10.1093/icesjms/fsaa142>
- Symes, D., & Hoefnagel, E. (2010). Fisheries policy, research and the social sciences in Europe: Challenges for the 21st century. *Marine Policy*, 34(2), 268-275. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2009.07.006>
- Symes, D., & Phillipson, J. (2009). Whatever became of social objectives in fisheries policy? *Fisheries Research*, 95(1), 1-5. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.fishres.2008.08.001>
- Thrush, S. F., Ellingsen, K. E., & Davis, K. (2016). Implications of fisheries impacts to seabed biodiversity and ecosystem-based management. *ICES Journal of Marine Science*, 73(suppl_1), i44-i50. <https://doi.org/10.1093/icesjms/fsv114>
- Tsafoutis, D., & Metaxas, T. (2021). Fishing Tourism in Greece: Defining Possibilities and Prospects. *Sustainability*, 13(24). <https://doi.org/10.3390/su132413847>
- Tsirintanis, K., Sini, M., Ragkousis, M., Zenetos, A., & Katsanevakis, S. (2023). Cumulative Negative Impacts of Invasive Alien Species on Marine Ecosystems of the Aegean Sea. *Biology (Basel)*, 12(7). <https://doi.org/10.3390/biology12070933>
- Tzanatos, E., Dimitriou, E., Papaharisis, L., Roussi, A., Somarakis, S., &

- Koutsikopoulos, C. (2006). Principal socio-economic characteristics of the Greek small-scale coastal fishermen. *Ocean & Coastal Management*, 49(7-8), 511-527. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2006.04.002>
- Tzanatos, E., Georgiadis, M., & Peristeraki, P. (2020). Small-Scale Fisheries in Greece: Status, Problems, and Management. In J. J. Pascual-Fernández, C. Pita, & M. Bavinck (Eds.), *Small-Scale Fisheries in Europe: Status, Resilience and Governance* (pp. 125-150). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-37371-9_7
- Vafidis, D., & Antoniadou, C. (2023). Holothurian Fisheries in the Hellenic Seas: Seeking for Sustainability. *Sustainability*, 15(12). <https://doi.org/10.3390/su15129799>
- Vasilakopoulos, P., Maravelias, C. D., & Tserpes, G. (2014). The alarming decline of Mediterranean fish stocks. *Curr Biol*, 24(14), 1643-1648. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2014.05.070>
- Wilcox, C., Mallos, N. J., Leonard, G. H., Rodriguez, A., & Hardesty, B. D. (2016). Using expert elicitation to estimate the impacts of plastic pollution on marine wildlife. *Marine Policy*, 65, 107-114. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2015.10.014>
- Zgouridou, A., Tripidaki, E., Giantsis, I. A., Theodorou, J. A., Kalaitzidou, M., Raitsos, D. E., Lattos, A., Mavropoulou, A. M., Sofianos, S., Karagiannis, D., Chaligiannis, I., Anestis, A., Papadakis, N., Feidantsis, K., Mintza, D., Staikou, A., & Michaelidis, B. (2022). The current situation and potential effects of climate change on the microbial load of marine bivalves of the Greek coastlines: an integrative review. *Environ Microbiol*, 24(3), 1012-1034. <https://doi.org/10.1111/1462-2920.15765>
- Zotou, M., Gkrantounis, P., Karadimou, E., Tsirintanis, K., Sini, M., Poursanidis, D., Azzolin, M., Dailianis, T., Kytinou, E., Issaris, Y., Gerakaris, V., Salomidi, M., Lardi, P., Ramfos, A., Akrivos, V., Spinos, E., Dimitriadis, C., Papageorgiou, D., Lattos, A., . . . Katsanevakis, S. (2020). *Pinna nobilis* in the Greek seas (NE Mediterranean): on the brink of extinction? *Mediterranean Marine Science*. <https://doi.org/10.12681/mms.23777>
- Γενική Διεύθυνση Αλιείας. (2024). *Ετήσια Έκθεση Αλιευτικού Στόλου για το έτος αναφοράς 2023 του άρθρου 22 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1380/2013 του Ε. Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου*. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
- Επιτροπή Παρακολούθησης Ε.Π.Αλ.Θ. 2014-2020. (2023). *Πρόοδος Υλοποίησης ΕΠΑΛΘ 2014-2020*.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2013). ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1380/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με την Κοινή Αλιευτική Πολιτική, την τροποποίηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1954/2003 και (ΕΚ) αριθ. 1224/2009 και την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 2371/2002 και (ΕΚ) αριθ. 639/2004 και της απόφασης 2004/585/ΕΚ του Συμβουλίου. <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1380/2023-01-01>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014). ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 508/2014 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 15ης Μαΐου 2014 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 2328/2003, (ΕΚ) αριθ. 861/2006, (ΕΚ) αριθ. 1198/2006 και (ΕΚ) αριθ. 791/2007 και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1255/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02014R0508-20220723>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2021). ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2021/1139 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 7ης Ιουλίου 2021 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1004. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R1139>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2023). *ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ-Η κοινή αλιευτική πολιτική σήμερα και αύριο: ένα σύμφωνο για την αλιεία και τους ωκεανούς με στόχο τη βιώσιμη, επιστημονικά τεκμηριωμένη, καινοτόμο και συμπεριληπτική διαχείριση της αλιείας*